Jaarverslag FTAC 2024

Fair Trade Authority
Curaçao

VOORWOORD

De FTAC kijkt met tevredenheid terug op het jaar 2024. Het was opnieuw een dynamisch jaar waarin verschillende mijlpalen zijn bereikt, historische momenten voor de FTAC als jonge autoriteit.

In 2021 heeft de FTAC haar eerste twee boetes opgelegd. Eén wegens het niet naleven van de medewerkingsplicht in de zaak DCTA en de andere wegens het niet melden van een concentratie in de zaak EY. Beide zaken hebben het volledige sanctietraject en de bestuursrechtelijke procedure doorlopen en zijn in Hoger beroep definitief beslecht. Wij zijn blij dat beide FTAC-beschikkingen tot in de hoogste rechterlijke instantie in stand zijn gebleven. Deze uitspraken onderstrepen het belang voor de FTAC om de gevraagde informatie en/of medewerking van ondernemingen te krijgen voor de uitvoering van haar wettelijke taken. Het Hof benadrukt in de zaak EY tevens dat medewerking achteraf geen verzachtende omstandigheid is die tot boeteverlaging leidt.

In 2024 is de FTAC meerdere boetetrajecten gestart tegen ondernemingen die weigerden te voldoen aan de medewerkingsplicht. Om de naleving door ondernemingsverenigingen en individuele ondernemingen te vergroten, zal de FTAC in de komende jaren blijven inzetten op handhaving en sanctionering bij niet naleving. Daarnaast wordt het boetebeleid aangescherpt met de introductie van een clementieregeling. Deze regeling biedt partijen die cruciale informatie verstrekken over een kartel, strafvermindering of vrijstelling van boetes. De FTAC hoopt hiermee de drempel te verlagen, zodat vanuit het bedrijfsleven meer tips en signalen worden gedeeld.

Een andere belangrijke gebeurtenis in 2024 was de eerste vijfjaarlijkse evaluatie van de FTAC en de Landsverordening inzake concurrentie. In opdracht van de Minister van Economische Ontwikkeling heeft het onderzoeksbureau Economisch Bureau Amsterdam (EBA) deze evaluatie uitgevoerd. Uit de evaluatie kwamen een aantal verbeterpunten naar voren. De FTAC verwelkomt deze kritische blik en heeft een plan van aanpak opgesteld om de aanbevelingen uit het EBA-rapport te implementeren. Samenwerking c.q. ondersteuning van de Minister en het Ministerie van Economische Ontwikkeling zijn cruciaal voor succes.

In het plan van aanpak heeft de FTAC het belang van voldoende middelen benadrukt, onder andere voor de inkoop van expertise en technische bijstand. Het versterken van de organisatiecapaciteit blijft een aandachtspunt, zodat de FTAC haar taken kan blijven uitvoeren en kan concurreren om gekwalificeerd personeel in een krappe arbeidsmarkt met een schaarste aan juristen en economen. Er moet meer synergie komen tussen de beleidsvoornemens van de Minister en de advocacy-rol van de FTAC. De FTAC neemt graag een grotere rol in adviezen aan de Minister.

De FTAC is daarnaast voorstander van de oprichting van een consumentenautoriteit, een plan dat reeds geruime tijd op tafel ligt. Een sterke consumentenautoriteit zou kunnen bijdragen aan betere bescherming van consumentenrechten en een gezonder marktklimaat, complementair aan de taken van de FTAC.

Ten slotte heeft de FTAC in 2024 ook haar eerste uitgebreide marktonderzoek gepubliceerd: het onderzoek in de levensmiddelensector. De FTAC heeft vele positieve reacties ontvangen over de inhoud van het onderzoek, zowel van de kant van consumenten als van gezagdragers.

Ons vizier is gericht op de toekomst en wij zijn optimistisch dat de FTAC de komende jaren haar toegevoegde waarde voor een gezondere marktwerking steeds meer zal laten zien.

Miroslava I. Wedervoort, MSM
Voorzitter van de Fair Trade Authority Curaçao

dr. mr. Gerard J.C.M. Bakker
Lid van de Fair Trade Authority Curaçao

dr. Miriëla G.L. Carolina
Lid van de Fair Trade Authority Curaçao,
tevens Plv. Voorzitter

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 4

2. TOEZICHT OP NALEVING VAN DE LANDSVERORDENING INZAKE CONCURENTIE 5
- 2.1 Kartelzaken 6
- 2.2 Misbruik van machtspositie-zaken 8
- 2.3 Concentraties 8
- 2.4 Marktonderzoek 11

3. MARKTAFBAKENING IN HET MEDEDINGINGSRECHT 13
- 3.1 Uitgangspunten van FTAC bij marktafbakening 14
- 3.2 Bepalen van de relevante productmarkt: substitueeraarheid 14
- 3.3 Bepalen van de relevante geografosche markt: Homogene mededingingsvoorwaarden 16
- 3.4 Marktaandeel 17
- 3.5 De Curaçaose situatie: enkele kanttekeningen 17
- 3.6 Slot 17

4. WETTELIJKE EVALUATIE FTAC 19
- 4.1 Realisatie van de activiteiten van de FTAC 20
- 4.2 Beoogde resultaten, effecten en gevolgen 21

5. KERNFEITEN 23
- 5.1 Werkzaamheden van de FTAC 24
- 5.2 Onderzoek en handhaving 24
- 5.3 Inrichting van de FTAC en het ondersteunend bureau 25
- 5.4 Samenwerking 25
- 5.5 Voorlichting 25
- 5.6 Opleidingen, cursussen en workshops FTAC 26
- 5.7 Gerealiseerde actvititeiten n.a.v jaarplan 27

6. FINANCIEEL VERSLAG 29
- 6.1 Balans per 31 december 30
- 6.2 Staat van baten en lasten 31
- 6.3 Toelichting op de jaarrekening 32
- 6.4 Toelichting op de balans 35
- 6.5 Toelichting op de staat van baten en lasten 38
- 6.6 Afsluitende opmerkingen en ondertekening 40
- 6.7 Overige gegevens 41
- 6.8 Analyse t.o.v. het budget 41
- 6.9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 42

1. INLEIDING

Sinds de uitspraak van het Gerecht in eerste aanleg in de zaak EY merkt de FTAC een duidelijke stijging in het aantal concentratiemeldingen en verzoeken om prenotificatie gesprekken. In 2024 heeft de FTAC vier verzoeken om prenotificatie gesprekken ontvangen en drie concentratiemeldingen. De centrale vraag aan de FTAC in de gesprekken die voorafgaan aan de melding, notificatie, van een concentratie betreft vrijwel altijd of de voorgenomen fusie, overname of joint venture bij de FTAC moet worden gemeld.

Voor de beantwoording van die vraag is het, vanwege de marktaandeeldrempel opgenomen in artikel 5.2 van de Landsverordening inzake concurrentie, van belang dat een onderneming weet op welke markten hij actief is. Ook in andere bepalingen van de Landsverordening inzake concurrentie wordt de rechtspositie van een onderneming bepaald door het marktaandeel van die onderneming. Hoe de FTAC de markt afbakent bij de behandeling van een zaak, zoals bijvoorbeeld een concentratiemelding, is belangrijk voor de uitkomst.

In hoofdstuk 3 van dit jaarverslag wordt daarom nader ingegaan op hoe in het mededingingsrecht markten worden afgebakend. Dit is van belang omdat mededingingsautoriteiten, zoals de FTAC, op een specifieke manier naar markten kijken. De mogelijkheid van substitutie staat hierbij centraal. In het hoger beroep in de zaak EY overweegt het Hof dat buitenlandse accountantskantoren en kleine lokaal gevestigde kantoren niet actief zijn op dezelfde markt als EY. Dit omdat buitenlandse of kleine kantoren voor lokale bedrijven geen reëel substituut zijn voor EY wegens prijs-, respectievelijk kwaliteitsverschillen tussen die kantoren en EY.

In hoofdstuk 2 zal echter allereerst, en zoals te doen gebruikelijk, een overzicht worden gegeven van de activiteiten die de FTAC in 2024 heeft ontplooid in het kader van het toezicht op de naleving van de Landsverordening inzake concurrentie.

Na de uiteenzetting over marktafbakening in hoofdstuk 3 worden in hoofdstuk 4 de uitkomsten vermeld en toegelicht van de eerste vijfjaarlijkse evaluatie van het functioneren van de FTAC zoals in opdracht van het Ministerie van Economische Ontwikkeling is uitgevoerd door het Economisch Bureau Amsterdam.

Hoofdstuk 5 bevat een weergave van de kernfeiten over 2024.

Het zesde en laatste hoofdstuk bevat de financiële verantwoording over 2024 van de FTAC.

IN 2024 HEEFT DE FTAC VIER VERZOEKEN OM PRENOTIFICATIE GESPREKKEN ONTVANGEN EN DRIE CONCENTRATIEMELDINGEN.

TOEZICHT OP DE NALEVING VAN DE LANDSVERORDENING INZAKE CONCURRENTIE 2

2. TOEZICHT OP DE NALEVING VAN DE LANDSVERORDENING INZAKE CONCURRENTIE

De Fair Trade Authority Curaçao (FTAC) heeft tot taak om toezicht te houden op de naleving van de Landsverordening inzake concurrentie (P.B. 2016 nr. 16 zoals laatstelijk gewijzigd bij P.B. 2024 nr. 148). De kernbepalingen in de Landsverordening inzake concurrentie die marktwerking stimuleren zijn het verbod op kartelafspraken, het verbod op misbruik machtspositie en de verplichting om bepaalde fusies en/of overnames bij de FTAC te melden. Dit hoofdstuk gaat in op de zaken die in 2024 in behandeling waren bij de FTAC.

In het jaar 2024 heeft de FTAC één (1) sinds 2022 lopend onderzoek naar een mogelijke overtreding van het kartelverbod afgerond. De FTAC heeft in het jaar 2024 ook één (1) klacht en tevens één (1) signaal met betrekking tot mogelijk misbruik machtspositie ontvangen. Daarnaast zijn er vier (4) prenotificatie gesprekken gevoerd en drie (3) meldingen ontvangen in verband met voorgenomen fusies of overnames. In een prenotificatie gesprek krijgen de betrokken ondernemingen informatie over de meldingsplicht en de juiste afbakening van de markt. In hoofdstuk 3 van dit jaarverslag wordt uitgebreider ingegaan op hoe de FTAC naar markten kijkt. Er is één (1) onderzoek gestart en één (1) vooronderzoek uitgevoerd naar concentraties die niet bij de FTAC zijn gemeld en mogelijk wel gemeld hadden moeten worden.

In dit hoofdstuk komen allereerst de kartelzaken in paragraaf 2.1 aan bod en vervolgens de zaken waarin mogelijk sprake is van misbruik machtspositie (paragraaf 2.2) en ten slotte de concentratiezaken (paragraaf 2.3).

2.1 Kartelzaken

Ingevolge artikel 3.1 Landsverordening inzake concurrentie zijn (i) overeenkomsten tussen ondernemingen, (ii) besluiten van ondernemersverenigingen en (iii) onderling afgestemde feitelijke gedragingen van ondernemingen die ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de concurrentie op de Curaçaose markt of een deel daarvan merkbaar wordt verhinderd, beperkt of vervalst, verboden tenzij er sprake is van een bagateluitzondering dan wel een ontheffing.

In het tweede lid van artikel 3.1 zijn de ernstigste overtredingen van het kartelverbod opgenomen. Dit zijn afspraken tussen concurrenten die géén ander doel dienen dan het benadelen van de afnemer/consument. Dit type afspraken tussen concurrenten, besluiten van ondernemersverenigingen waarvan concurrenten deel uitmaken en onderling afgestemde feitelijke gedragingen van concurrenten zijn te allen tijde verboden en bestaan uit het:

(a) bepalen van verkoopprijzen of andere verkoopvoorwaarden;
(b) bepalen van inschrijfprijzen of andere biedingsvoorwaarden in geval van aanbestedingen;
(c) beperken of controleren van productie of afzet, waar onder leveringsweigering; of
(d) het verdelen van markten.

Deze overtredingen van het kartelverbod worden ook wel aangeduid als hardcore concurrentiebeperkende afspraken, omdat ze per definitie schadelijk zijn voor de concurrentie. Dergelijke hardcore afspraken zijn vanwege hun ernst direct beboetbaar en vallen niet onder de bagateluitzondering en komen niet in aanmerking voor een ontheffing.

Onderzoek mogelijke prijsafspraken voor koffie

Fundashon pa Konsumidó (FpK) heeft tijdens haar prijsvergelijking in februari 2022 geconstateerd dat enkele toko's, minimarkten en supermarkten dezelfde prijzen voor een aantal koffieproducten hanteerden. FpK heeft naar aanleiding van de constatering de FTAC geïnformeerd over hun bevindingen en ondersteunende informatie beschikbaar gesteld.

Een eventuele onderlinge afspraak of een overeenkomst tussen de betrokken toko's, minimarkten en supermarkten over het bepalen van een verkoopprijs of gezamenlijk te hanteren marge vormt, omdat de toko's, minimarkten en supermarkten elkaars concurrenten zijn, een hardcore overtreding van het kartelverbod. Een dergelijke afspraak zou dan een overtreding betekenen van artikel 3.1 tweede lid Landsverordening inzake concurrentie.

Om te onderzoeken of de toko's, minimarkten en supermarkten al dan niet in strijd met het kartelverbod hebben gehandeld, heeft de FTAC informatieverzoeken naar een twintigtal ondernemingen gestuurd. Veertien van de aangeschreven ondernemingen hebben de gevraagde informatie tijdig aan de FTAC beschikbaar gesteld. Nadat deze informatie ontvangen was is ook een informatieverzoek gestuurd naar de lokale distributeur van het betreffende koffiemerk. Ook is er een gesprek gevoerd met de distributeur. Uit de ontvangen informatie en gevoerde gesprekken werd duidelijk dat er in dit geval geen sprake was van een concurrentiebeperkende afspraak, maar van een door de distributeur afgegeven adviesprijs.

Adviesprijzen zijn strikt genomen niet verboden binnen het mededingingsrecht. Een fabrikant mag een prijsadvies geven om de prijzen tussen detailhandelaren te standaardiseren of om de waargenomen waarde van een product te bepalen. De voorgestelde prijs mag echter uitsluitend een advies zijn. Detailhandelaren moeten volledig vrij zijn om hun prijzen boven of onder de adviesprijs vast te stellen. Het is dus niet toegestaan dat een fabrikant een detailhandelaar straft voor het verkopen onder de adviesprijs door de levering van producten stop te zetten. Afspraken tussen detailhandelaren om hun prijzen af te stemmen op een adviesprijs zijn eveneens verboden. Een dergelijke afspraak tussen concurrenten zal worden beschouwd als een hardcore prijsafspraak. Ten slotte is het verboden om via een kunstmatig opgehoogde adviesprijs de standaardprijzen als prijs met korting te laten lijken.

In een kleine eiland economie worden als gevolg van de kleinere markt de risico's die samenhangen met adviesprijzen versterkt door unieke marktomstandigheden. Door de kleinere markt zijn er minder detailhandelaren, waardoor de concurrentie sowieso al beperkt is. Door de relatief hoge mate van transparantie kunnen detailhandelaren zich impliciet onder druk gezet voelen om zich aan de adviesprijs te houden, waardoor de prijsconcurrentie nog verder afneemt. Adviesprijzen kunnen in een kleine eiland economie zo de perceptie van prijsafspraken creëren.

Niet-meewerken aan onderzoek FTAC

Van de twintig (20) ondernemingen waarbij de FTAC in het kader van het koffieonderzoek informatie heeft opgevraagd hebben zes (6) ondernemingen – na verloop van de deadline en verschillende rappelbrieven – niet op het informatieverzoek gereageerd. Conform artikel 6.2 lid 5 van de Landsverordening inzake concurrentie is eenieder verplicht medewerking te verlenen aan de FTAC.

De FTAC is daarom tegen deze zes ondernemingen een onderzoek naar overtreding van de medewerkingsplicht gestart. Eén van de zes ondernemingen was niet meer actief in de markt en om die reden is het onderzoek niet voortgezet. De resultaten van het onderzoek naar de resterende ondernemingen zijn vastgelegd in vijf afzonderlijke rapporten. In deze vijf rapporten concludeert de FTAC dat de betreffende ondernemingen de medewerkingsplicht hebben overtreden. De vijf detailhandelaren zijn conform artikel 7.11 lid 3 van de Landsverordening inzake concurrentie in de gelegenheid gesteld hun zienswijze op het rapport te geven. Vervolgens is tegen deze vijf ondernemingen een beschikking opgemaakt. De beschikkingen waarmee aan de ondernemingen boetes variërend van NAf. 270.000,- tot NAf. 450.000,- worden opgelegd zijn op 13 december 2024 door het Bestuur van de FTAC vastgesteld.

Tegen deze beschikkingen staat gedurende 6 weken na publicatie bezwaar en beroep open.

Dutch Caribbean Taxi Association

In 2021 is de FTAC, naar aanleiding van een ontvangen signaal, een onderzoek gestart met betrekking tot mogelijke kartelafspraken in de taxisector. In dat kader heeft zij informatieverzoeken naar verschillende op Curaçao actieve taxiverenigingen gestuurd. Dutch Caribbean Taxi Association (DCTA) – een taxivereniging – heeft in tegenstelling tot de andere taxiverenigingen, niet op het informatieverzoek gereageerd.

Ingevolge artikel 6.2 vijfde lid Landsverordening inzake concurrentie is 'eenieder' verplicht medewerking te verlenen aan de FTAC. DCTA heeft door, ook na diverse rappelbrieven, niet te voldoen aan de informatieverzoeken structureel geweigerd medewerking te verlenen aan de FTAC. De FTAC heeft na het afronden van een onderzoek niet-meewerken een bestuurlijke boete opgelegd aan DCTA.

DCTA heeft tegen deze bestuurlijke boete beroep ingesteld bij het Gerecht in Eerste Aanleg (GEA). Het GEA heeft bij uitspraak d.d. 28 september 2023 alle vorderingen van DCTA ongegrond verklaard. Derhalve zijn de beschikking alsook de daarin opgelegde bestuurlijke boete van kracht gebleven. DCTA heeft hoger beroep aangetekend tegen de uitspraak van het GEA.

Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie heeft het hoger beroep op 15 april 2024 ter zitting behandeld en op 12 juni 2024 uitspraak gedaan op het door DCTA ingestelde hoger beroep. Ook in hoger beroep is de beschikking volledig intact gebleven en dus heeft ook het Gemeenschappelijk Hof bevestigd dat de FTAC terecht een boete heeft opgelegd aan DCTA vanwege niet-meewerken aan het toezicht door de FTAC.

De FTAC heeft hierna het wettelijk traject doorlopen om de boete, inclusief wettelijke rente, te innen, maar is daar nog niet succesvol in geweest. De FTAC heeft een executoriale titel in de zin van het Tweede Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

2.2 Misbruik machtspositie-zaken

De tweede bepaling in de Landsverordening inzake concurrentie waarvan het toezicht op de naleving aan de FTAC is opgedragen is het verbod op misbruik van machtspositie. De beoordeling of dit verbod wordt overtreden vindt plaats in twee fases. Allereerst moet worden vastgesteld of de onderneming over een machtspositie beschikt. Een onderneming beschikt over een machtspositie indien een onderneming een dermate sterke positie op de markt heeft dat die positie hem in staat stelt de instandhouding van een daadwerkelijke concurrentie op de Curaçaose markt of een deel daarvan te verhinderen. Er is sprake van een dergelijke sterke positie op de markt wanneer een onderneming de mogelijkheid heeft zich in belangrijke mate onafhankelijk van concurrenten, leveranciers en afnemers of eindgebruikers te gedragen. Artikel 1, lid 1, sub l, van de Landsverordening inzake concurrentie bepaalt dat wanneer een onderneming een marktaandeel heeft van 60% of meer er per definitie sprake is van een machtspositie. Zonder een machtspositie kan er ook geen sprake zijn van misbruik van die machtspositie. De FTAC kan alleen optreden als er zowel sprake is van een machtspositie als van misbruik van die machtspositie.

In de tweede fase wordt beoordeeld of een gedraging kwalificeert als misbruik van deze machtspositie. Er worden twee typen misbruik onderscheiden, te weten: uitsluitingsmisbruik en uitbuitingsmisbruik. Een onderneming kan haar machtspositie misbruiken als zij bijvoorbeeld:

- afnemers verbiedt om met andere leveranciers zaken te doen (exclusiviteit);
- afnemers dwingt om een gewenst product in combinatie met een ander product af te nemen (koppelverkoop);
- tijdelijk extreem lage prijzen hanteert om een concurrent uit de markt te drukken (predatory pricing);
- afnemers uitsluit van levering terwijl er geen alternatieven zijn;
- verschillende prijzen rekent voor gelijke prestaties met als doel de concurrentie te beperken;
- extreem hoge prijzen rekent;
- onredelijke leveringsvoorwaarden hanteert;

Ook andere vormen van marktgedrag door een onderneming met een machtspositie kunnen worden gezien als misbruik. Zo kunnen bepaalde gedragingen misbruik vormen als ze hetzelfde effect hebben als een verbod om met andere leveranciers zaken te doen.

Het is belangrijk zich te realiseren dat het hebben of creëren van een machtspositie op zichzelf niet verboden is. Concurrerende ondernemingen willen immers hun marktaandeel vergroten. Vanwege de machtspositie gelden echter wel de strengere regels, die voor ondernemingen zonder machtspositie niet gelden. Een identieke gedraging kan voor een onderneming zonder machtspositie volstrekt geoorloofd zijn, terwijl die gedraging door een onderneming met een machtspositie als misbruik wordt beoordeeld en leidt tot overtreding van het verbod op misbruik van een machtspositie.

De FTAC heeft in het jaar 2024 één (1) klacht en tevens één (1) signaal met betrekking tot mogelijk misbruik machtspositie ontvangen.

Klacht misbruik machtspositie in de medische sector
De klacht betrof een onderneming in de medische sector, met mogelijk een machtspositie, die volgens de klagers, ondernemers eveneens actief in de medische sector en potentiële afnemers van de diensten van de betreffende onderneming, onredelijke leveringsvoorwaarden hanteert. De FTAC heeft gedurende 2024 alvorens de klacht werd ingediend meerdere keren gesproken met afgevaardigden van de klagers. Na ontvangst van de klacht zijn door de FTAC informatieverzoeken verstuurd naar de betrokken onderneming en enkele aanverwante organisaties. Het onderzoek loopt nog.

Signaal misbruik machtspositie in de telecommunicatiesector
De FTAC heeft van een burger/ondernemer een signaal ontvangen met betrekking tot de kwaliteit van dienstverlening door een onderneming in de telecommunicatiesector, met een mogelijke machtspositie. De FTAC heeft dit signaal als zodanig geregistreerd en zal ambtshalve vragen stellen aan de betreffende onderneming.

2.3 Concentraties

In 2024 zijn door de FTAC vier (4) prenotificatie gesprekken gevoerd en concentratiemeldingen ontvangen van navolgende ondernemingen: (i) Fusie Klein Toerisme B.V. en Miss Ann Boat Trips & Rentals B.V., (ii) Overname Breeze Adventures door Blue Finn Charters B.V. en (iii) Verkrijging zeggenschap over Irie Adventures B.V. door Klein Toerisme B.V. Bij twee van de drie meldingen is de melding voorafgegaan door een prenotificatie gesprek.

Prenotificatie gesprekken
Een prenotificatie gesprek is een gesprek dat doorgaans plaatsvindt vóórdat een bij de concentratie betrokken onderneming de concentratie officieel meldt bij de FTAC. Het is een optionele stap om de melding voor te bereiden. Het doel van dit gesprek is om de geplande concentratie in een vroeg stadium te bespreken, informatie te verstrekken over de procedure en eventuele juridische of praktische obstakels te identificeren. Door een prenotificatie gesprek te voeren kan de formele meldingsprocedure sneller en soepeler verlopen doordat vooraf al zo veel mogelijk vragen en onduidelijkheden zijn weggenomen.

Een prenotificatie gesprek heeft voor de betrokken onderneming als voordeel dat vragen kunnen worden gesteld aan de FTAC en vooraf helderheid wordt verkregen over welke informatie nodig is voor de melding. De FTAC kan informatie geven over de marktafbakening en zich gaan verdiepen in de betrokken markten en de mogelijke gevolgen voor de concurrentie op die markten.

Een prenotificatie gesprek is niet verplicht en resulteert niet in een formeel besluit of in formele toezeggingen,

> All-in dagtrips naar Klein Curaçao.

maar het wordt sterk aanbevolen, zeker bij complexe concentraties of wanneer er sprake kan zijn van significante concurrentieproblemen. Ook kan tijdens het prenotificatie gesprek blijken dat de voorgenomen concentratie onder de in artikel 5.2 van de Landsverordening inzake concurrentie opgenomen meldingsdrempels blijft en dat de concentratie dus niet formeel bij de FTAC hoeft te worden gemeld.

Fusie Klein Toerisme B.V. en Miss Ann Boat Trips & Rentals B.V.
Nadat in mei 2024 een prenotificatie gesprek was gevoerd heeft de FTAC op 9 december 2024 van Klein Toerisme B.V. en Miss Ann Boat Trips & Rentals B.V. een concentratiemelding ontvangen. De concentratie behelst het aangaan van een (bedrijfs)fusie tussen beide ondernemingen.

Miss Ann Boat Trips en Rentals B.V. heeft tegen verwerving van aandelen in Klein Toerisme B.V. activa en bepaalde passiva aan Klein Toerisme B.V. overgedragen. Tevens zijn alle uitstaande aandelen in het kapitaal van Miss Ann Boat Trips & Rentals B.V. overgedragen aan Klein Toerisme B.V.

Beide ondernemingen verzorgen volgens de melding all-in dagtrips naar Klein Curaçao met een luxe schip. In de melding wordt de relevante productmarkt afgebakend als de markt van boottrips naar Klein Curaçao. In het prenotificatie gesprek werd duidelijk dat met deze fusie een marktaandeel van 30% wordt gecreëerd of versterkt. Het op een of meer relevante markten in Curaçao creëren of versterken van een marktaandeel van 30% of meer betekent dat een concentratie op grond van artikel 5.2, eerste lid onder b, van de Landsverordening inzake concurrentie voor de totstandbrenging bij de FTAC moet worden gemeld.

Overname Breeze Adventures door Blue Finn Charters B.V.
De FTAC heeft op 2 december 2024 van Blue Finn Charters B.V. een concentratiemelding ontvangen. Deze melding had betrekking op de voorwaardelijke overeenkomst die Blue Finn Charters B.V. heeft gesloten inzake de overname van de activa van Stevie Bravo Entertainment B.V., handelend onder de naam Breeze Adventures.
Beide ondernemingen beschikken over verschillende charterboten waarmee zij boottrips verzorgen, o.a. dagtochten naar Klein Curaçao. Blue Finn Charters B.V. exploiteert volgens de informatie in de melding momenteel vier (4) schepen op Curaçao en Breeze Adventures beschikt over twee (2) charterboten.

Tijdens het prenotificatie gesprek is met de vertegenwoordiger van Blue Finn Charters B.V. besproken dat de capaciteit van beide ondernemingen gezamenlijk op basis van openbare bronnen over aanbieders van dagtochten naar Klein Curaçao rond de 30% is.[1] Door het ontbreken van nauwkeurigere gegevens over de marktaandelen werd door de FTAC in het prenotificatie gesprek geadviseerd de overname, zekerheidshalve, bij de FTAC te melden.

Verkrijging zeggenschap over Irie Adventures B.V. door Klein Toerisme B.V.
De FTAC heeft op 23 december 2024 van Klein Toerisme B.V. en Densa B.V. een melding van een voorgenomen concentratie ontvangen van het voornemen van Densa B.V. tot het aangaan van een overeenkomst tot het overdragen van haar aandelenbelang in Irie Adventures B.V. aan Klein Toerisme B.V.

Densa B.V. is 50% aandeelhouder in Irie Adventures B.V. De overige 50% van de aandelen zijn in handen van de Curaçao Financial Group. Klein Toerisme B.V. verwerft 50% van de aandelen in Irie Adventures B.V. Hierdoor is er sprake van gezamenlijke zeggenschap van Klein Toerisme B.V. en de Curaçao Financial Group over Irie Adventures B.V.

In gevallen van gezamenlijke zeggenschap hebben partijen, indien er geen aanvullende afspraken zijn, in ieder geval negatieve zeggenschap doordat belangrijke besluiten alleen met instemming van alle zeggenschap hebbende partijen kunnen worden genomen. In dit geval is 50% van de aandelen in handen van een financiële dienstverlener die zich waarschijnlijk meer bezighoudt met strategische beslissingen dan met de dagelijkse bedrijfsvoering.

1 https://klein-curacao.nl/klein-curacao-trips/#vergelijkingstabel

Door de aandelenoverdracht verkrijgt Klein Toerisme B.V. tenminste gezamenlijke zeggenschap in Irie Adventures B.V. Op grond van artikel 5.1, eerste lid, onder B, ten tweede, jo artikel 1.1, sub v, van de Landsverordening inzake concurrentie vormt het direct of indirect verkrijgen van zeggenschap door een of meer ondernemingen over een of meer andere ondernemingen of delen daarvan een concentratie.

Klein Toerisme B.V., h.o.d.n. Mermaid Boat Trips, en Irie Adventures B.V., h.o.d.n. Irie Tours, verzorgen beide all-in dagtrips naar Klein Curaçao met een luxe schip. Daarnaast verzorgt Irie Adventures B.V., h.o.d.n. Irie Tours, toeristische rondritten per toerwagen aan.

De relevante productmarkt is volgens de melding de markt van boottrips naar Klein Curaçao. Klein Toerisme B.V. had na de fusie met Miss Ann Boat Trips & Rentals B.V. al een marktaandeel van ten minste 30% op de markt van boottrips naar Klein Curaçao. Dat marktaandeel wordt met de verwerving van een aandelenbelang van 50% in Irie Adventures B.V. verder versterkt. Hetgeen betekent dat deze concentratie op grond van artikel 5.2, eerste lid onder b, van de Landsverordening inzake concurrentie voor de totstandbrenging bij de FTAC moest worden gemeld.

In de melding is aangegeven dat de ondernemingen voornemens zijn uiterlijk 2 januari 2025 de voorgenomen aandelenoverdracht te realiseren.

Noodzaak van inhoudelijk concentratietoezicht

Alle drie de concentratiemeldingen die de FTAC in 2024 heeft ontvangen hebben betrekking op de markt voor boottrips naar Klein Curaçao. Het aantal 'grote' aanbieders is afgenomen van vier/vijf naar twee, te weten Klein Toerisme B.V. en Blue Finn Charters B.V. Een markt die al behoorlijk transparant was, is hierdoor nog transparanter geworden. Bovendien zijn beide vergunningen voor 'beach houses' op Klein Curaçao nu in handen van één onderneming.

In een situatie zoals deze waarin de concentratiegraad van de markt sterk toeneemt en er een partij wordt gecreëerd die mogelijk een machtspositie heeft, zou de bevoegdheid voor de FTAC om concentraties inhoudelijk te toetsen gewenst zijn. De doelstelling van het inhoudelijk concentratietoezicht is uiteindelijk het behouden van een voldoende mate van concurrentie op de verschillende markten. Een markt waarop voldoende daadwerkelijke concurrentie is leidt immers tot lagere prijzen, hogere kwaliteit en meer innovatie. De FTAC beschikt momenteel nog niet over de bevoegdheid concentraties inhoudelijk te toetsen.

Inhoudelijk concentratietoezicht betekent dat de FTAC de bevoegdheid krijgt concentraties vooraf (ex ante) inhoudelijk te beoordelen. Wanneer uit het inhoudelijk oordeel van de FTAC blijkt dat het inderdaad aannemelijk is dat de concentratie zal leiden tot een significante beperking van de concurrentie op de desbetreffende markt, kan de FTAC aanpassingen eisen of de concentratie verbieden. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer het gevolg van een concentratie is dat er onvoldoende concurrentie overblijft op de markt of wanneer er een duidelijke dominante partij ontstaat en toekomstig misbruik machtspositie aannemelijk wordt geacht en de voorgenomen concentratie dus schadelijk zal zijn voor de consument. Inhoudelijk concentratietoezicht geeft een mededingingsautoriteit de bevoegdheid om preventief, en niet pas als de schade is geleden, in te grijpen en zo voldoende concurrentie op de markt te behouden.

De toetsing van concentraties (fusies, overnames, joint ventures) is het sluitstuk op de gereedschapskist van een mededingingstoezichthouder. Inhoudelijke concentratietoetsing geeft een mededingingsautoriteit de bevoegdheid om voor de totstandkoming van de concentratie in te grijpen en zo concurrentiebeperkende fusies, overnames en joint ventures te voorkomen. De FTAC beschikt nog niet over de bevoegdheid om concentraties vooraf te toetsen. Het toezicht beperkt zich momenteel tot de mogelijkheid om achteraf, op basis van artikel 4.2 van de Landsverordening inzake concurrentie, verplichtingen op te leggen aan de nieuwe, geconcentreerde onderneming, indien die beschikt over een economische machtspositie, teneinde risico's op misbruik daarvan te mitigeren. De concentratie als zodanig kan niet getoetst of verboden worden. Daarvoor is een wijziging van de Landsverordening inzake concurrentie nodig.

Onderzoeken naar niet gemelde concentraties

In het jaarverslag over 2023 heeft de FTAC melding gemaakt van een tweetal vooronderzoeken naar concentraties die mogelijk bij de FTAC hadden moeten worden gemeld. Het betrof een overname in de sector van IT-dienstverlening en een concentratie op de markt van luxe parfums en cosmetica.

In de eerste zaak is de FTAC naar aanleiding van de reactie op het informatieverzoek een onderzoek gestart om te beoordelen of de concentratie meldingsplichtig was wegens het op een of meer relevante markten in Curaçao creëren of versterken van een marktaandeel van 30% of meer. In hoofdstuk 3 wordt uiteengezet over hoe in het mededingingsrecht markten worden afgebakend en dat dit kan verschillen van hoe ondernemers aanduiden op welke markten zij actief zijn. Dit onderzoek loopt door in 2025.

In de tweede zaak is na het vooronderzoek besloten geen verdere actie te ondernemen. De FTAC had een signaal ontvangen met betrekking tot een concentratie op de markt van luxe parfums en cosmetica. Uit de bevindingen tijdens het vooronderzoek bleek dat deze concentratie vijf jaar geleden tot stand was gekomen. Artikel 7.9 van de Landsverordening inzake concurrentie bepaalt dat de bevoegdheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete door de FTAC verjaart vijf jaren nadat de overtreding heeft plaatsgevonden.

In 2024 is een signaal ontvangen over een mogelijk meldingsplichtige joint venture in de telecommunicatiesector tussen twee op Curaçao actieve buitenlandse entiteiten. Dit onderzoek wordt in 2025 verder opgepakt via het sturen van informatieverzoeken naar de betrokken ondernemingen om vast te stellen of één van de meldingsdrempels opgenomen in artikel 5.2, eerste lid, van de Landsverordening inzake concurrentie werd overschreden.

Hoger beroep Ernst & Young

De FTAC heeft in 2021 door middel van een beschikking Ernst & Young Accountants een bestuurlijke boete ad NAf. 400.000,- opgelegd wegens het niet-melden van de concentratie voorafgaande aan de totstandbrenging daarvan. Het betrof de overname van (delen van) KDC Interim, de handelsnaam waaronder accountants en adviseurs van het voormalige KPMG Dutch Caribbean sinds 1 januari 2019 actief waren, nadat KPMG International de licentie had ingetrokken.

EY is tegen deze beschikking in beroep gegaan bij het Gerecht in Eerste Aanleg (GEA). Op 14 juni 2023 heeft het GEA de beroepszaak tegen de eerste boetebeschikking van de FTAC ter zitting behandeld. Op 25 augustus 2023 volgde de uitspraak. In de uitspraak bevestigt het GEA dat de FTAC terecht een boete heeft opgelegd aan EY voor het niet-melden van een overname. In haar uitspraak heeft het GEA beoordeeld dat het beroep van EY tegen de bestreden beschikking ongegrond is en dat de opgelegde boete van NAf. 400.000,- in stand blijft.

EY heeft vervolgens op 4 oktober 2023 (pro forma) bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van het GEA. De gronden voor het hoger beroep zijn op 30 november 2023 door EY aangevuld. Op 15 april 2024 is het hoger beroep ter zitting behandeld door de rechter van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie. Op 2 augustus 2024 is door het Gemeenschappelijk Hof van Justitie het onderzoek heropend en zijn aanvullende vragen gesteld aan Ernst & Young. De FTAC is na beantwoording van deze vragen door Ernst en Young in de gelegenheid gesteld hierop te reageren. Dit conform het beginsel van hoor en wederhoor. De FTAC heeft haar reactie naar het Gemeenschappelijk Hof gestuurd. Het Gemeenschappelijk Hof heeft op 5 maart 2025 uitspraak gedaan in hoger beroep. De beschikking van de FTAC, en daarmee de opgelegde boete, is ook in hoger beroep bevestigd.

2.4 Marktonderzoek

Een vierde taak die aan de FTAC is opgedragen is het uit eigen beweging doen van marktonderzoek. Deze taak is door middel van artikel 2.14, tweede lid, van de Landsverordening inzake concurrentie toebedeeld aan de FTAC. De bevoegdheid een marktonderzoek uit te uitvoeren is, anders dan de andere taken en bevoegdheden van de FTAC, niet primair gericht op het aanpakken van overtredingen van de Landsverordening inzake concurrentie. Marktstudies zijn een waardevol hulpmiddel om de kennis van een mededingingsautoriteit over een specifieke sector te vergroten. De FTAC wilde gezien het belang van de levensmiddelensector voor de consument graag meer inzicht krijgen in de marktwerking in de levensmiddelensector. Daarom is de FTAC in 2022 gestart met de uitvoering van een sectoronderzoek naar de levensmiddelensector op Curaçao.

Na een tweede casustafel in 2024, waarin de belangrijkste bevindingen zijn gepresenteerd aan en besproken met verschillende direct of indirect bij de levensmiddelensector betrokken overheidsinstanties, is op 25 oktober 2024 het definitieve rapport aangeboden aan de Minister van Economische Ontwikkeling en door de FTAC gepubliceerd.

> Aanbieding Levensmiddelen rapport en jaarverslag 2023 aan MEO.

Rapport sectoronderzoek naar de levensmiddelensector[2]

De FTAC heeft met het uitvoeren van het sectoronderzoek inzicht verkregen in de lokale segmenten van de waardeketen in de levensmiddelensector. Deze bestaat met name uit de lokale leveranciers (industriële ondernemingen, landbouwondernemingen en groothandelaren) en lokale detailhandelaren (met name supermarkten, minimarkten en toko's). In de studie wordt geconstateerd dat in ieder segment ondernemingen actief zijn die dezelfde rol in het economische proces vervullen. Hierdoor ondervinden de ondernemingen actief in de levensmiddelensector in principe allemaal enige mate van concurrentiedruk. Ook wordt geconstateerd dat toetreding door nieuwe ondernemingen mogelijk is en heeft plaatsgevonden.
In de rapportage wordt specifiek de aandacht gevestigd op

2 https://ftac.cw/onderzoek-naar-levensmiddelensector-door-fair-trade-authority-curacao/

de centrale rol die de supermarkten innemen in de waardeketen van de levensmiddelensector. Gesignaleerd wordt dat de supermarkten over afnemersmacht beschikken ten opzichte van de lokale producenten en groothandelaren. De bevindingen duiden erop dat supermarkten deze afnemersmacht gebruiken om gunstige voorwaarden te bedingen, wat de positie van kleinere spelers ondermijnt.

Deze afnemersmacht lijkt zich met name te manifesteren ten opzichte van de lokale agrarische ondernemers. Dit omdat de supermarkten het belangrijkste afzetkanaal zijn voor de door hen geproduceerde groenten en fruit. Uit de sectorstudie komt eveneens naar voren dat de lokale agrarische sector met importverboden en prijsregulering sterk is gereguleerd. Uit een analyse van de prijsindexcijfers blijkt bovendien dat de prijs van levensmiddelen sinds 2010 veel sneller is gestegen dan die van Curaçaos belangrijkste handelspartners. In het bijzonder voor de categorieën aardappelen, groenten en fruit. De prijs hiervan is sinds 2010 met bijna 400% gestegen. Een prijsstijging die aanmerkelijk hoger is dan die van andere Caribische eilanden, zoals Aruba, ondanks de overeenkomsten in marktomstandigheden. Hetgeen duidt op het feit dat ondanks dat Curaçao als kleine open economie een deel van de inflatie importeert, er wel degelijk lokale factoren zijn die bijdragen aan de prijsstijgingen.

Het tweede deel van de sectorstudie is gewijd aan een Competition Assessment van de levensmiddelensector. Hierbij zijn in de bestaande wetgeving aan de hand van de door de OECD ontwikkelde 'Competition Assessment Toolkit' mogelijk concurrentiebeperkende bepalingen geïdentificeerd. De FTAC heeft in voor de levensmiddelensector relevante wet- en regelgeving verschillende beperkingen geïdentificeerd die nieuwe ondernemingen ontmoedigen de markt te betreden of anderszins de concurrentie beperken. Onder deze regelgeving vallen onder meer de importverboden op bepaalde producten, zoals verse groenten en eieren, en het moratorium op de oprichting van nieuwe toko's en minimarkten.

Een belangrijke aanbeveling van de FTAC is om bestaande beleidsmaatregelen regelmatig te evalueren en te beoordelen of het maatschappelijk of economisch doel dat met de beleidsmaatregel wordt nagestreefd niet op een andere, minder concurrentiebeperkende manier kan worden bereikt. In dit kader wordt expliciet gewezen op het moratorium op nieuwe minimarkten en toko's, de prijsregulering en de importverboden.

Ook wordt de overheid aanbevolen om een diepere analyse te verrichten naar de factoren die ten grondslag liggen aan de forse, en van onze handelspartners afwijkende prijsstijgingen en om nauwlettend toe te zien op de ontwikkelingen in de levensmiddelensector.

De volledige rapportage kan hier worden nagelezen: https://ftac.cw/wp-content/uploads/2024/11/Rapport-levensmiddelen-FTAC.pdf.

MARKTAFBAKENING IN HET MEDEDINGINGSRECHT 3

3. MARKTAFBAKENING IN HET MEDEDINGINGSRECHT

Het afbakenen van de markt is een belangrijke stap in vrijwel iedere mededingingsrechtelijke analyse. De marktafbakening is belangrijk, omdat die de grenzen bepaalt van de markt waarop ondernemingen met elkaar concurreren, de relevante markt. Als de grenzen van de relevante markt zijn bepaald, kunnen de op de relevante markt actieve ondernemingen worden geïdentificeerd en kunnen de marktaandelen van deze ondernemingen worden bepaald.

In de Landsverordening inzake concurrentie is het marktaandeel van een onderneming bepalend voor het feit of een gedraging onder de bagatel-uitzondering van artikel 3.2 valt, een onderneming een machtspositie heeft zoals bedoeld in artikel 4.1, of een voorgenomen concentratie bij de FTAC moet worden gemeld op basis van artikel 5.2, eerste lid.

Ondernemingen gebruiken het begrip 'markt' in een zakelijke context om, in het algemeen, te verwijzen naar de bedrijfstak of sector waartoe zij behoren of om te verwijzen naar het gebied of de plaats waar zij hun producten afzetten. Het mededingingsrechtelijke begrip 'relevante markt' verschilt echter van het gebruik van de term 'markt' in een zakelijke context. Een juiste afbakening van de 'relevante markt' is noodzakelijk voor de beoordeling door de ondernemer en/of juridische professionals of de marktaandeel drempels, zoals opgenomen in de Landsverordening inzake concurrentie, worden overschreden of niet.

In dit hoofdstuk zal daarom worden ingegaan op hoe in het mededingingsrecht de relevante markt wordt afgebakend.

3.1 Uitgangspunten van de FTAC bij marktafbakening

Sinds 2017 is de FTAC verantwoordelijk voor toezicht op en handhaving van de mededingingsregels zoals vastgelegd in de Landsverordening inzake concurrentie. De wetgever heeft er volgens de memorie van toelichting bij de Landsverordening inzake concurrentie bewust voor gekozen om wat betreft de mededingingsrechtelijke begrippen en normen in grote lijnen aansluiting te zoeken bij de begrippen en normen zoals gehanteerd in de mededingingsregels van de Europese Unie [3]

De Europese Commissie heeft de 'Bekendmaking van de Commissie betreffende de afbakening van de relevante markt ten behoeve van het mededingingsrecht van de Unie' (C/2024/1645) (hierna: de Bekendmaking) gepubliceerd. De Bekendmaking van de Europese Commissie biedt een gestandaardiseerde benadering om markten af te bakenen. De FTAC volgt deze benadering met, waar nodig, geëigende aanpassingen om rekening te houden met de specifieke omstandigheden op Curaçao als kleine eiland economie. Voorbeelden van dergelijke specifieke omstandigheden in kleine eiland economieën zijn een beperkte geografische reikwijdte, kleine populaties, geconcentreerde markten en afhankelijkheid van import.

De Commissie hanteert bij het afbakenen van de relevante markt in ieder geval de productdimensie en de geografische dimensie van een markt.

De relevante productmarkt. De relevante productmarkt omvat alle producten of diensten die vanuit het perspectief van de consument/afnemer onderling uitwisselbaar zijn. Het onderling uitwisselbaar zijn van producten of diensten wordt onder meer beoordeeld aan de hand van productkenmerken, de prijs, en het beoogde gebruik.

De relevante geografische markt. De relevante geografische markt is het gebied waarbinnen bedrijven onder vergelijkbare voorwaarden met elkaar concurreren. Factoren die bij de afbakening van de geografische markt van belang kunnen zijn, zijn transportkosten, handelsbarrières, en consumentenvoorkeur. Verschillen in cultuur, taal, levensstijl, demografie of sociaal-economische achtergrond kunnen leiden tot lokale, nationale of regionale voorkeuren voor specifieke producten of merken.

De marktafbakening is zeer afhankelijk van de specifieke omstandigheden van een zaak en dient daarom van geval tot geval te worden beoordeeld. In de ene zaak kan sprake zijn van een lokale markt terwijl in het andere geval de geografische markt heel Curaçao omvat.

In bepaalde zaken kan de relevante markt ook een temporele dimensie hebben. Dit is met name het geval wanneer voorkeuren van afnemers of de aanbodstructuur wezenlijk worden bepaald door de tijd, bijvoorbeeld de wegens seizoen afhankelijkheid of piek- en daluren.[4]

3.2 Bepalen van de relevante productmarkt: substitueerbaarheid

Cruciaal bij het afbakenen van de relevante productmarkt is dus de mate van onderlinge uitwisselbaarheid van producten of diensten. Deze substitueerbaarheid kan zowel aan de vraagzijde als aan de aanbodzijde van de markt plaatsvinden. Bij substitutie aan de vraagzijde wordt gekeken naar hoe consumenten reageren op prijsveranderingen of veranderingen in kwaliteit door over te stappen op alternatieven, met andere woorden wanneer de aanbodsituatie van de producten van de betrokken onderneming(en) ten opzichte van andere producten verslechtert. Wanneer afnemers zonder noemenswaardige aanpassingen en additionele kosten van het ene product naar een ander product (kunnen) overstappen is dat een van de sterkste indicatoren dat producten tot dezelfde relevante markt behoren.

3 Landsverordening inzake concurrentie, memorie van toelichting, p.7
4 Bekendmaking, rn. 13

SSNIP-test

Bij het afbakenen van de relevante productmarkt moet een antwoord worden gevonden op de vraag in welke mate en naar welke (eventuele) onmiddellijk beschikbare substitutieproducten de afnemers van de betrokken onderneming(en) zouden overstappen. Om praktische redenen ligt bij die analyse de nadruk op prijsverhogingen. De Europese Commissie hanteert bij de beantwoording van die vraag vaak het criterium van de hypothetische monopolist ook wel de 'SSNIP-test' genoemd. Hierbij wordt de vraag gesteld of een hypothetische monopolist op de potentiële markt het winstgevend zou vinden om een kleine maar significante duurzame prijsverhoging[5] toe te passen (small but significant non-transitory increase in price, de 'SSNIP-test'). Indien de consument hierdoor overschakelt naar een ander product, dan behoort ook dat product tot de relevante productmarkt aangezien het product van de monopolist substitueerbaar is.

Bij de fusie tussen warenhuisketens Vendex (V&D) en Koninklijke Bijenkorf Beheer (HEMA en De Bijenkorf) heeft de Nederlandse Mededingingsautoriteit in de eerste plaats onderzocht of er sprake is van een afzonderlijke markt voor warenhuizen. Uit onderzoek is gebleken dat dit niet het geval is. De producten die worden verkocht in warenhuizen zijn ook te koop in speciaalzaken. De warenhuizen zouden volgens het onderzoek van de NMa niet in staat zijn om eenzijdig de prijs te verhogen. Consumenten zouden bij een prijsverhoging eenvoudig overstappen naar een speciaalzaak.[6]

Probleem met de SSNIP-test is dat wanneer bedrijven concurreren op andere concurrentieparameters dan prijs, bijvoorbeeld als bedrijven concurreren op kwaliteit of innovatie, de toepassing van de SSNIP-test moeilijk is. Een SSNIP-test is niet mogelijk bij voor de consument gratis diensten, zoals gratis e-mailservice, internetzoekmachines, social media apps, etc. Ook kan het onmogelijk zijn om betrouwbare informatie te verzamelen over de omvang van het verlies dat een hypothetische monopolist zou lijden wanneer hij een SSNIP toepast.[7]

Mededingingsautoriteiten, zoals de FTAC, zullen zich bij de beoordeling van de relevante markten daarom meestal wel baseren op de beginselen van de SSNIP-test, maar de SSNIP-test vaak niet daadwerkelijk toepassen. Bovendien zijn er behalve de SSNIP-test ook andere, even valide, elementen die helpen de marktafbakening te onderbouwen.

5 Met een kleine, doch significante prijsstijging bedoelt men een prijsstijging van 5 tot 10 procent.
6 Zie Slot & Swaak (2012), Inleiding Mededingingsrecht, (6e druk) p.10 -11 en Besluit NMa nr.166, Vendex Kbb, 5 oktober 1998 https://www.acm.nl/sites/default/files/old_publication/publicaties/15292_concentratiebesluit-nma-vendex-kbb-19980622.pdf.pdf
7 Bekendmaking, rn. 30
8 Bekendmaking, rn. 49

Elementen die bij de beoordeling van de vraagsubstitutie kunnen worden betrokken:

- **Productkenmerken, prijzen, beoogd gebruik en algemene voorkeuren van afnemers**
  Informatie over factoren die over het algemeen direct beschikbaar zijn, zoals productkenmerken (met inbegrip van productkwaliteit of de mate van innovatie), prijzen en beoogd gebruik, is doorgaans nuttig voor het identificeren van mogelijke substituten.

  Deze informatie vormt een belangrijk startpunt, maar is vaak niet voldoende om onomstotelijk vast te stellen dat producten daadwerkelijk substituten zijn aan de vraagzijde.[8] Daarvoor moeten de parameters worden geïdentificeerd die voor de keuzes van afnemers het relevantst zijn; de onderliggende redenen waarom afnemers het ene product wel of niet door het andere zouden substitueren.

  In de standaard uitspraak van het Europese Hof van Justitie in de zaak United Brands v. Commissie (Case 27/76) moest in verband met de marktafbakening de vraag beantwoord worden of de relevante markt de markt voor fruit is of dat bananen een afzonderlijke markt vormen. Het Hof overweegt in haar uitspraak onder andere dat "de banaan door haar uiterlijk, smaak en zachtheid alsmede doordat zij geen pitten bevat, gemakkelijk handelbaar is en in gelijkmatige hoeveelheden wordt geproduceerd, kan voorzien in de constante behoeften van een grote bevolkingsgroep bestaande uit kinderen, ouderen en zieken".
  Het Hof komt in deze uitspraak vanwege deze onderscheidende eigenschappen van bananen uiteindelijk tot de conclusie dat de relevante markt de markt voor bananen is en niet die voor fruit.

- **Bewijs van substitutie in het recente verleden**
  In bepaalde gevallen kunnen er als gevolg van veranderingen in de aanbodsituatie, bijvoorbeeld door een structurele verandering, prijsschokken of andere gebeurtenissen op de markt, historische data bestaan over de reactie van de afnemers hierop.

- **Kwantitatieve proeven**
  Verschillende kwantitatieve proeven kunnen worden toegepast met het oog op de marktafbakening. Deze proeven zijn gebaseerd op uiteenlopende econometrische en statistische benaderingen, bijvoorbeeld de verandering in de vraag naar product X gemeten voor de verandering van de prijs van product Y.

- **Standpunten van afnemers en concurrenten**
  Afnemers en concurrenten beschikken vaak over waardevolle informatie over welke producten reële substituten zijn voor elkaar. De beredeneerde antwoorden van afnemers en concurrenten met betrekking tot hun reactie wanneer de prijzen van de desbetreffende producten licht (bijvoorbeeld met 5 tot 10 procent) zouden stijgen zijn zeer waardevol, zeker indien deze antwoorden door andere gegevens worden ondersteund.

De FTAC neemt daarom bij vragen over hoe de markt moet worden afgebakend contact op met de voornaamste afnemers en concurrenten van de ondernemingen die bij haar onderzoeken betrokken zijn. Dit om hun standpunten te vernemen inzake de afbakening van de productmarkt en feitelijke gegevens te verkrijgen welke noodzakelijk zijn voor het bepalen van de reikwijdte van de markt en de marktaandelen.

- **Overstapdrempels (belemmeringen en kosten)**
  Indien het overstappen op een andere leverancier gepaard gaat met hoge kosten of andere belemmeringen, is er sprake van afzonderlijke markten. In haar uitspraak in de Zaak Nintendo overweegt de commissie het volgende: "Derhalve is het onwaarschijnlijk dat, in geval van een kleine maar duurzame stijging van de prijs van een bepaalde spelcassette, een gebruiker van een bepaalde spelconsole zal overschakelen op een spelcassette die compatibel is met een andere console. Dit komt omdat de gebruiker in dat geval niet alleen de kosten van de nieuwe cassette, maar ook die van een nieuwe console die interoperabel is met deze cassette moet dragen."[9]

- **Verschillende categorieën afnemers & prijsdiscriminatie**
  Op het moment dat een onderneming verschillende prijzen kan hanteren voor verschillende groepen afnemers is dat een indicatie dat er sprake is van verschillende markten. Zo werd in Nederlandse Banden industrie Michelin v. Commissie bepaald dat in het geval van autobanden verschillende markten moeten worden onderscheiden voor OEM-banden en vervangingsbanden. "Vanwege de bijzondere structuur van de vraag die wordt gekenmerkt door rechtstreekse orders van automobielfabrikanten, vindt de mededinging op dit gebied immers plaats volgens andere regels en factoren."[10]

Reserveonderdelen, verbruiksartikelen en vastzittende klanten

In verschillende uitspraken is gebleken dat er sprake is van afzonderlijke markten voor reserveonderdelen[11], verbruiksartikelen[12] en vastzittende klanten[13]. Dit heeft tot gevolg dat markten krap moeten worden afgebakend. Bijvoorbeeld in de zaak Hilti v. Commissie. Daarin werden afzonderlijke markten gedefinieerd voor Hilti-compatibele patroonstrips en voor Hilti-compatibele spijkers, aangezien de patroonstrips en de spijkers verbruiksartikelen zijn die speciaal voor een bepaald merk schiethamer worden vervaardigd en door de gebruikers van dat merk schiethamer worden aangeschaft. Het Gerecht bevestigde deze marktafbakening in beroep.[14]

9 COMP/35.587 PO Videospelletjes, COMP/35.706 PO Distributie van Nintendo en COMP/36.321 Omega — Nintendo, para. 37.
10 Case 322/81 r.o. 38
11 Case 22/78 Hugin v Commissie para. 7&8
12 Case T-30/89 Hilti AG v Commissie para. 66
13 COMP/35.587 PO Videospelletjes, COMP/35.706 PO Distributie van Nintendo en COMP/36.321 Omega — Nintendo, para. 46.
14 Case T-30/89 Hilti AG v Commissie para. 66

Aanbodsubstitutie

Concurrentiedruk kan tevens ontstaan doordat bepaalde ondernemingen, die nu nog andere goederen produceren, makkelijk en snel en in voldoende hoeveelheden het betreffende product op de markt zouden kunnen brengen omdat zij alle bronnen en expertise in huis hebben.[15]
De Europese Commissie geeft in de Bekendmaking als praktisch voorbeeld een onderneming die een bepaalde papiersoort produceert: als het gemakkelijk zou kunnen overstappen op de productie van andere papiersoorten, zouden volgens de Commissie al deze papiersoorten in de marktdefinitie moeten worden opgenomen. Wanneer aanbodsubstitutie echter niet eenvoudig, snel en in voldoende omvang kan plaatsvinden, zou de mogelijke toetreding van een dergelijke potentiële concurrent moeten worden beschouwd als een element bij het bepalen van de marktmacht van een onderneming in plaats van bij het vaststellen van de omvang van de markt.[16]

3.3 Bepalen van de relevante geografische markt: homogene mededingingsvoorwaarden

De relevante geografische markt is het gebied waarbinnen ondernemingen met elkaar concurreren. Dit gebied wordt gekenmerkt door het feit dat de voorwaarden waaronder bedrijven met elkaar concurreren voldoende homogeen zijn. Door de geografische markt af te bakenen, kan worden bepaald welke andere bedrijven op de relevante productmarkt concurrentiedruk opleggen aan het onderzochte bedrijf.

De volgende gegevens kunnen behulpzaam zijn bij de afbakening van de geografische markt:

a) Huidig en historisch patroon van aankopen uit andere gebieden. Informatie over handelsstromen kan nuttig zijn bij het bepalen van de geografische markt, op voorwaarde dat de handelsstatistieken voldoende gedetailleerd zijn voor de betreffende producten.
b) Verschillen of overeenkomsten in nationale voorkeuren of voorkeuren voor nationale merken, taal, cultuur en levensstijl en de noodzaak van een lokale aanwezigheid.
c) Standpunten van klanten en concurrenten.
d) Belemmeringen en overstapkosten in verband met het omleiden van bestellingen naar bedrijven in andere gebieden.

Belemmeringen die nationale markten isoleren, bijvoorbeeld als gevolg van wetgeving, transportkosten en transportbeperkingen, kunnen bijdragen aan de isolatie van nationale markten.

Marktafbakening is casuïstisch

Markten zijn voortdurend in beweging. Dit maakt dat de relevante markt keer op keer opnieuw moet worden afgebakend en de omstandigheden waaronder de marktdeelnemers met elkaar concurreren opnieuw moeten worden beoordeeld aan de hand van de feiten die op dat moment actueel zijn.[17]

15 Generics (UK) v CMA Case C307/18 para. 132-133
16 ICN Recommended Practices for Merger Analysis, p.11
17 Bekendmaking, rn. 14 en Case T-125/97 (Coca-Cola v. Commissie), para.82.

Ondanks het feit dat markten in beweging zijn, kunnen ook eerdere besluiten van de FTAC, NMa, de Europese Commissie of het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen een handvat bieden bij de afbakening van de relevante markt in een concreet geval.

3.4 Marktaandeel

Marktafbakening in het mededingingsrecht is geen doel op zich. Op het moment dat de markt is afgebakend kunnen de marktaandelen van de ondernemingen die op de markt actief zijn worden bepaald. Het marktaandeel van een onderneming is vervolgens weer een indicatie voor de marktmacht van die onderneming. Het marktaandeel is echter niet meer of minder dan een indicatie. De marktmacht van een onderneming kan bijvoorbeeld in de praktijk worden beperkt door potentiële concurrenten, dat wil zeggen ondernemingen die (nog) niet actief zijn op de relevante markt en dus ook nog geen marktaandeel hebben.

Het marktaandeel van een onderneming is in de Landsverordening inzake concurrentie desondanks bepalend voor het feit:

a) of een (niet hardcore) concurrentiebeperkende afspraak onder de bagatel-uitzondering van artikel 3.2 valt;
b) of een onderneming een machtspositie heeft zoals bedoeld in artikel 4.1 jo artikel 1.1, sub j; dan wel
c) of een voorgenomen concentratie op basis van artikel 5.2, eerste lid, bij de FTAC moet worden gemeld.

3.5 De Curaçaose situatie: enkele kanttekeningen

Het afbakenen van de relevante markt is voor de FTAC, net als voor andere mededingingsautoriteiten, een belangrijke stap bij het uitvoeren van de aan haar opgedragen taken: het houden van toezicht op de naleving en het handhaven van de Landsverordening inzake concurrentie. Dat betekent echter niet dat in elk onderzoek de markt moet worden afgebakend. Er hoeft geen definitieve conclusie te worden getrokken over de precieze omvang van de markt indien de mededingingsrechtelijke beoordeling van de situatie door de FTAC niet verandert wanneer verschillende plausibele marktafbakeningen worden gehanteerd. De marktafbakening openlaten kan verder zowel in gevallen waarin zich mededingingsbezwaren voordoen ongeacht de toegepaste marktafbakening, als in gevallen waarin zich geen mededingingsbezwaren voordoen ongeacht de toegepaste marktafbakening.[18]

Gebrek aan gedetailleerde data

Een andere kanttekening die moet worden geplaatst is dat de methoden en technieken zoals opgenomen in de bekendmaking van de Europese Commissie uitgaan van een ruime beschikbaarheid van betrouwbare data.

18 Bekendmaking, rn. 20.

Zeker een analyse zoals de SSNIP-test vereist gedetailleerde gegevens over prijzen, marktaandelen en consumentengedrag. Ook de analyse van de handelsstromen, met het oog op het vaststellen van mogelijke substitutie tussen producten in het verleden, vereist voldoende gedetailleerde handelsstatistieken voor de betreffende producten.

Ook het ontbreken van een verplichting voor Naamloze en Besloten Vennootschappen om hun financiële jaarcijfers te publiceren maakt het voor ondernemingen en de FTAC gecompliceerder om een globale inschatting te maken van de marktaandelen van de ondernemingen die actief zijn op een markt. De FTAC zal daarom relatief vaak concurrenten moeten benaderen voor het verkrijgen van gegevens om überhaupt een idee te krijgen van de marktaandelen in een sector.

Beperkte marktomvang

Door de relatief kleine schaal van de economie kan slechts een beperkt aantal bedrijven naast elkaar efficiënt produceren – soms zelfs maar één of twee. De structuur van de markt maakt dat het overgaan op een andere leverancier maar beperkt mogelijk is. Daardoor zal op bepaalde markten al snel sprake zijn van hoge marktaandelen en van een bepaalde mate van marktmacht.
Op markten waar ondernemingen al beschikken over een bepaalde mate van marktmacht, en de prijzen dus al hoger zijn dan de evenwichtsprijs in het geval van volledige mededinging, kunnen empirische analyses,zoals de SSNIP-test, leiden tot een te ruime afbakening van de markt. Waardoor producten die feitelijk geen subsituut zijn volgens deze analyse, onterecht, wel tot dezelfde productmarkt behoren.[19]

Invloed van het buitenland

Hoge transportkosten en andere fysieke barrières kunnen de concurrentie van buitenlandse leveranciers beperken. Curaçao is daardoor voor bepaalde goederen en diensten de geografische markt. Of een buitenlandse aanbieder moet worden meegenomen bij de marktafbakening en de bepaling van de marktaandelen wordt bepaald door beoordeling van de hierboven behandelde elementen, zoals productkenmerken, bewijs van substitutie in het verleden, en de voorkeuren en standpunten van afnemers. Het is echter niet voldoende dat slechts enkele afnemers overstappen naar een buitenlandse aanbieder, pas als een wezenlijk deel van de vraag naar het buitenland wordt afgeleid zal dat invloed hebben op de marktafbakening.

3.6 Slot

In dit hoofdstuk is getracht inzicht te geven in hoe in het mededingingsrecht markten worden gedefinieerd/afgebakend. Dit omdat het mededingingsrechtelijke begrip markt verschilt van het begrip markt zoals dat wordt gebruikt in het dagelijks spraakgebruik of in een zakelijke context. Een onderneming kan daardoor, bezien vanuit de mededinging, op meerdere en andere markten actief zijn

19 Zie ook: United States v. E. I. du Pont de Nemours & Co. | 351 U.S. 377 (1956)

dan in eerste instantie gedacht. De omvang van die markten is mogelijk ook kleiner dan in eerste instantie gedacht. En daardoor is het marktaandeel van een onderneming mogelijk onverwacht groot.

Behalve dat in de Landsverordening inzake concurrentie in meerdere artikelen marktaandeeldrempels zijn opgenomen en het marktaandeel dus bepalend is voor de rechtspositie van een ondernemer, vormen marktaandelen ook een benadering van de mate van marktmacht van een onderneming.

Wanneer markten moeten worden afgebakend, of de marktafbakening door ondernemingen moet worden beoordeeld, volgt de FTAC over het algemeen de werkwijze zoals opgenomen in de 'Bekendmaking van de Europese Commissie betreffende de afbakening van de relevante markt ten behoeve van het mededingingsrecht van de Unie' (C/2024/1645). Gelet op de specifieke situatie van Curaçao zal waar nodig bij de afbakening van de markt rekening moeten worden gehouden met de specifieke omstandigheden op Curaçao als kleine eiland economie.

De marktafbakening in het mededingingsrecht vindt plaats op de productdimensie en de geografische dimensie. De substitueerbaarheid van producten is de belangrijkste factor bij het afbakenen van de markt. Bij de beoordeling daarvan spelen elementen zoals productkenmerken, prijzen, beoogd gebruik, algemene voorkeuren van afnemers en bewijs van substitutie in het verleden een rol.

Indien meer informatie wordt gewenst over hoe de markt in specifieke situaties is, kan de FTAC, bijvoorbeeld ingeval van een voorgenomen concentratie, via een prenotificatie gesprek op informele basis extra informatie verschaffen en haar zienswijze geven op de mogelijke relevante markten waarop de bij de ‚mogelijke, concentratie betrokken ondernemingen actief zijn.

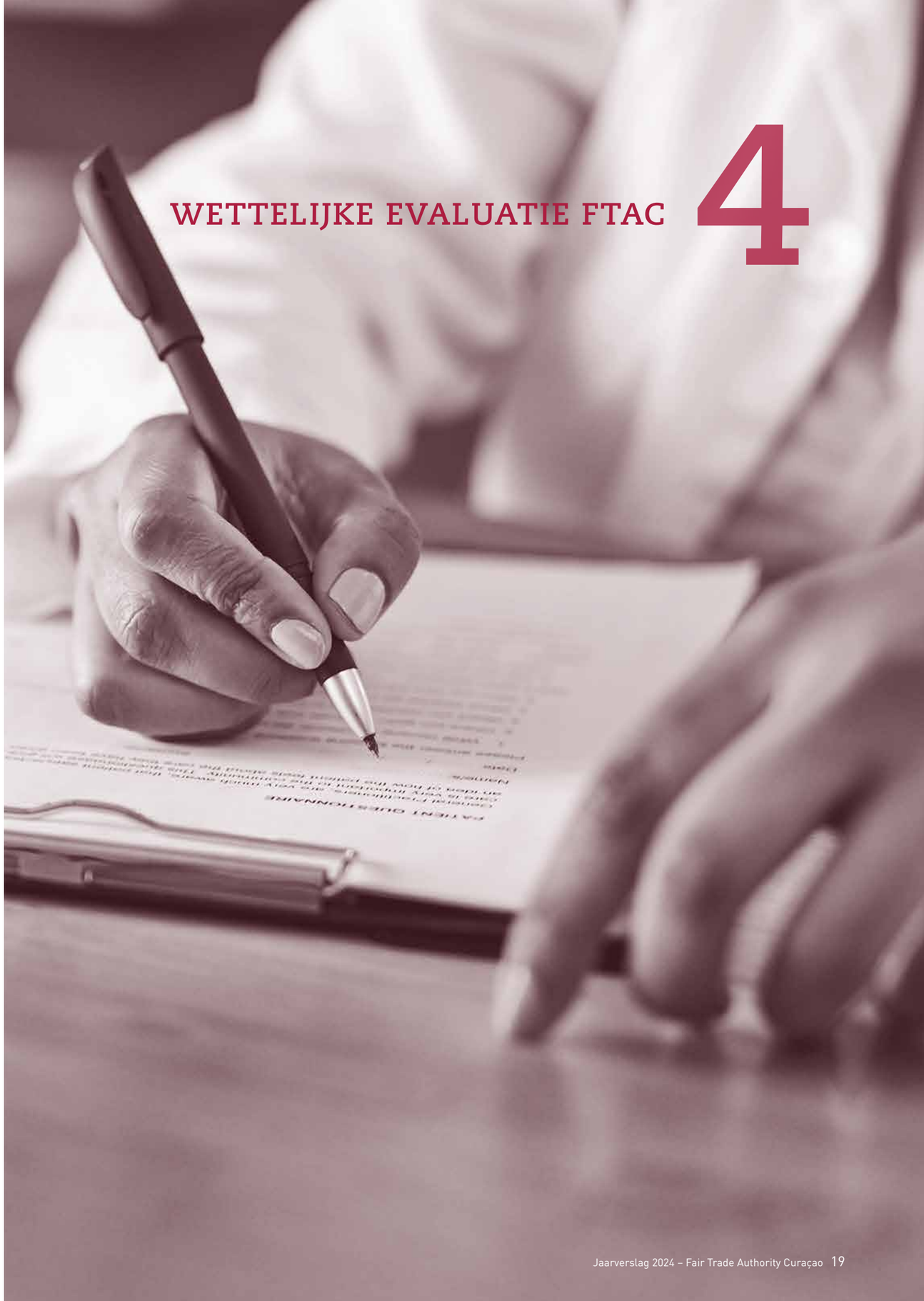

WETTELIJKE EVALUATIE FTAC 4

4. WETTELIJKE EVALUATIE FTAC

De Landsverordening inzake concurrentie is volledig in werking getreden op 1 september 2017. Op dat moment werden ook de inhoudelijke bepalingen zoals het verbod op concurrentiebeperkende afspraken, het verbod op misbruik machtspositie en de meldingsplicht voor concentraties van een bepaalde omvang van kracht. Dit betekent dat in 2022 Curaçao vijf jaar materieel concurrentietoezicht had. Het concurrentietoezicht is erop gericht concurrentiebeperkende gedragingen van ondernemingen en beleid van de overheid dat de marktwerking onnodig verstoort in te perken, en er zo aan bij te dragen dat consumentenbelangen zijn gewaarborgd en het ondernemings- en investeringsklimaat wordt verbeterd.

De FTAC is belast met de handhaving van de bepalingen in de Landsverordening inzake concurrentie. Daartoe kent de Landsverordening inzake concurrentie aan de FTAC verschillende bevoegdheden toe, waaronder het geven van een bindende aanwijzing en het opleggen van een boete en een last onder dwangsom. De FTAC is een zelfstandig bestuursorgaan dat wordt gefinancierd vanuit de begroting van het Ministerie van Economische Ontwikkeling. De onafhankelijkheid van de FTAC is gewaarborgd in hoofdstuk 2 van de Landsverordening inzake concurrentie en de beheersovereenkomst tussen de FTAC en het Ministerie van Economische Ontwikkeling. In de beheersovereenkomst worden in aanvulling op de wettelijke bepalingen opgenomen in de Landsverordening inzake concurrentie onderwerpen behandeld zoals de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Minister en de FTAC, de financiering, de verantwoording, de informatie en communicatie, het regulier overleg, het proces waarmee de agenda tot stand komt en good governance principes waaraan de FTAC zich te houden heeft. De beheersovereenkomst wordt om de drie jaar geëvalueerd en vernieuwd. De aangepaste beheersovereenkomst wordt momenteel geëvalueerd. Naar verwachting zal per maart 2025 een nieuwe beheersovereenkomst worden gesloten tussen de Minister en de FTAC.[20]

Behalve dat dit eerste lustrum van het concurrentietoezicht op Curaçao is gevierd met een keynote speech en een seminar rond het thema 'Het toezicht van de toekomst'[21], betekende het ook dat voor het eerst uitvoering moest worden gegeven aan de evaluatiebepalingen opgenomen in de Landsverordening inzake concurrentie.

De Landsverordening inzake concurrentie kent twee afzonderlijke evaluatiebepalingen. Artikel 2.24 voorziet in een vijfjaarlijkse evaluatie van het functioneren van de FTAC door de Minister van Economische Ontwikkeling. De evaluatie van het functioneren van de FTAC richt zich met name op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de FTAC als zelfstandig bestuursorgaan. Dit in tegenstelling tot de inhoudelijke evaluatie van de landsverordening zelf, zoals voorzien in artikel 10.3 van deze landsverordening, die ook voor het eerst vijf jaar na de inwerkingtreding, en vervolgens iedere vijf jaar, door de Minister dient te worden uitgevoerd.

Het Ministerie van Economische Ontwikkeling van Curaçao (MEO) heeft Economisch Bureau Amsterdam (EBA) opdracht gegeven deze evaluatieonderzoeken uit te voeren. In maart 2024 heeft EBA het rapport 'Fair Trade Curaçao: van inzet naar impact; Evaluatie van doeltreffendheid en doelmatigheid van de Landsverordening inzake concurrentie en de Fair Trade Authority Curaçao' opgeleverd aan de Minister van Economische Ontwikkeling. De Minister van Economische Ontwikkeling heeft het rapport op 25 juni 2024 aangeboden aan de Staten van Curaçao.[22]

Het evaluatieonderzoek van EBA ziet toe op zowel de Landsverordening inzake concurrentie als de FTAC. Hieronder volgt een beknopte weergave van het EBA-rapport. EBA maakt in haar rapport een belangrijke opmerking vooraf, namelijk dat het mededingingstoezicht op Curaçao pas sinds 2017 bestaat en nog in de kinderschoenen staat, terwijl de beoogde effecten en gevolgen zich veelal pas op langere termijn manifesteren. De door EBA uitgevoerde beoordeling van de doeltreffendheid en doelmatigheid betreft in dit stadium dus niet meer dan een eerste indruk.[23]

De beoogde directe beleidsresultaten, maatschappelijke effecten en langetermijngevolgen vormen tezamen met ingezette middelen en activiteiten de beleidstheorie van de Landsverordening inzake concurrentie en de FTAC. EBA heeft door middel van deskresearch en interviews met betrokkenen en stakeholders getoetst (a) in hoeverre de in de landsverordening en beheersovereenkomst opgenomen beoogde activiteiten zijn uitgevoerd, (b) wat de directe beleidsresultaten, (c) de maatschappelijke effecten en (d) de langetermijngevolgen zijn waaraan de FTAC en de Landsverordening inzake concurrentie hebben bijgedragen.

4.1 Realisatie van de activiteiten van de FTAC

EBA constateert in haar rapport dat vrijwel alle in de landsverordening en beheersovereenkomst opgenomen beoogde activiteiten, op zijn minst gedeeltelijk, zijn gerealiseerd. Zie tabel 1.

EBA stelt met betrekking tot de samenwerking met collega-toezichthouders dat er, ondanks dat er samenwerkingsovereenkomsten zijn gesloten, in de praktijk nauwelijks is samengewerkt.

20 https://ftac.cw/de-ftac-en-de-minister-van-economische-ontwikkeling-hernieuwen-beheersovereenkomst/
21 Zie ook Jaarverslag FTAC 2023
22 Staten van Curaçao, Zittingsjaar 23-24, no. 01068
23 Rapport EBA, p.16

Tabel 1 Samenvattend beeld realisatie van activiteiten FTAC.

1	Beoogde activiteiten (beleidstheorie)	Realisatie
2	Samenwerking met ACM, BT&P, CBCS, FpK en de UoC	Gedeeltelijk gerealiseerd
3	Sector- en marktonderzoeken	Niet gerealiseerd
4	Mededingingsrechtelijke onderzoeken	Gerealiseerd
5	Advocacy (adviesrapporten)	Gedeeltelijk gerealiseerd
6	Behandeling klachten, signalen, ontheffingsaanvragen, meldingen, beroep en bezwaar	Gerealiseerd
7	Opleiding en training	Gerealiseerd
8	Planning en verantwoording	Gedeeltelijk gerealiseerd

Bron: Rapport EBA (2024), p.3

Dit ondanks de pogingen van de FTAC om hieraan invulling te geven. EBA concludeert dat daardoor kansen zijn gemist om de positie van de FTAC als jonge, kleine organisatie te verstevigen en haar zichtbaarheid te vergroten, kennis te vergroten over markten waarop andere toezichthouders actief zijn, en voordelen te realiseren door samen te werken op het gebied van onderzoek.

Een van taken van de FTAC is het uitvoeren van markt- en sectoronderzoek. De FTAC beoogt met dit type onderzoek het marktgedrag en ontwikkelingen in verschillende sectoren in beeld te brengen, inzicht te krijgen in de mate van concurrentie in de verschillende deelmarkten en mededingingsrechtelijke risico's te identificeren. EBA concludeert in haar evaluatie dat de FTAC in haar jaarplannen wel meldt sector- of marktonderzoeken uit te voeren en deze te publiceren op de website maar dat op het moment dat de evaluatie plaatsvond nog niet was gerealiseerd. Het onderzoek naar de levensmiddelensector was op het moment van evaluatie wel gestart maar nog niet gepubliceerd; dat gebeurde enkele maanden na afronding van de evaluatie.

EBA is met betrekking tot de advocacy activiteiten, het gevraagd en ongevraagd adviseren van de overheid over de gevolgen voor de concurrentie van bestaande en nieuwe wetgeving, van oordeel dat de FTAC met het uitbrengen van twee gevraagde en géén ongevraagde adviezen deze taak gedeeltelijk heeft gerealiseerd. Dit aantal wordt door het belang dat bij de totstandkoming van de FTAC aan advocacy in de eerste jaren van de FTAC is gehecht en de vermeende frequente verstoringen van de concurrentie die voortvloeien uit de verouderde wet- en regelgeving op verschillende beleidsterreinen op Curaçao door EBA als beperkt gezien. EBA tekent hierbij aan dat adviesrapporten als deze arbeidsintensief zijn en de benodigde capaciteit niet altijd beschikbaar was. Dit leidde mede tot een lange looptijd van deze onderzoeken, die volgens EBA op zijn beurt een rem vormde voor de overheid om de FTAC om advies te vragen. EBA benadrukt dat uit de gevoerde gesprekken naar voren komt dat onder het bedrijfsleven een sterke behoefte bestaat aan een actievere rol van de FTAC op dit terrein.

Met betrekking tot de advocacy activiteiten beveelt EBA enerzijds aan om van de zijde van de FTAC in de jaarverslagen actief opvolging te geven aan de advocacy activiteiten om de effecten en resultaten in beeld te brengen en anderzijds om voor de overheid een verplichting te introduceren om zich publiekelijk te verantwoorden over wat er met FTAC-adviezen gedaan is.

EBA constateert dat de in de landsverordening en beheersovereenkomst, in de vorm van jaarplannen en jaarverslagen, opgenomen planning en controlecylus, steeds compleet en op tijd worden afgerond door de FTAC. EBA is van opvatting dat doordat de jaarplannen voornemens bevatten die regelmatig niet gerealiseerd worden en daar vervolgens geen verantwoording over wordt afgelegd deze activiteit niet volledig is gerealiseerd.

4.2 Beoogde resultaten, effecten en gevolgen

EBA heeft door middel van empirische analyse getoetst in welke mate de doelen zijn bereikt en wat de bijdrage was van de Lvic en de FTAC aan het doelbereik (doeltreffendheid); en in welke mate dat efficiënt is gebeurd (doelmatigheid). De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 2.

EBA stelt dat door de introductie van het mededingingsrecht op Curaçao en de FTAC als toezichthouder op de naleving hiervan sprake is van een beperkte verbetering van het ondernemings- en investeringsklimaat en van enig draagvlak voor het toezicht en van self-enforcement door bedrijven. De overige langetermijngevolgen, specifiek de gevolgen voor economische groei en de verdeling van welvaart, kunnen volgens EBA pas op langere termijn beoordeeld worden.

Tabel 2 Beoogde resultaten, effecten en gevolgen; samenvatting beeld doelrealisatie en doeltreffend Lvic en FTCA		
Directe beleidsresulaten		
1	Detectie mededingingsbeperkende gedragingen en concurrentieverstorend beleid	Gedeeltelijk doeltreffend
2	Vaststellen overtredingen kartelverbod	Gedeeltelijk doeltreffend
3	Vaststellen overtredingen verbod op misbruik machtspositie	Niet doeltreffend
4	Formele aanwijzingen en sanctiebesluiten	Gedeeltelijk doeltreffend
5	Registreren en monitoren gevolgen fusies en overnames	Gedeeltelijk doeltreffend
Maatschappelijke effecten		
1	Meer concurrentie, lagere prijzen, meer keuzemogelijkheden, meer innovatie en verbeterde toetreding tot markten	Niet te beoordelen
2	Minder markt- en concurrentieverstorend overheidsbeleid	Niet doeltreffend
3	Draagvlak in de samenleving en self-enforcement bedrijfsleven	Gedeeltelijk doeltreffend
Langetermijngevolgen		
1	Verbeterd ondernemings- en investeringsklimaat	Gedeeltelijk doeltreffend
2	Economische groei en eerlijke verdeling van welvaart	Niet te beoordelen/ manifesteert zich pas op lange termijn

Bron: EBA (2024), p.4.

EBA betoogt in haar evaluatie dat de beoogde directe beleidsresultaten deels zijn gerealiseerd en er hierdoor sprake is van een gedeeltelijke doelmatigheid in de uitvoering van de Landsverordening inzake concurrentie. EBA meent dat door het opleggen van meer sancties met betrekking tot hardcore mededingingsovertredingen, het vaker uitbrengen van (ongevraagde) adviezen met betrekking tot de gevolgen voor concurrentie van wet- en regelgeving, en het actiever opvolgen van grote concentraties door het onderzoeken van de gevolgen hiervan op de concurrentie, verbetering mogelijk is. Concreet stelt EBA dat actiever wordt ingezet op ongevraagde adviezen over concurrentieverstorend overheidsbeleid, op sector- en marktonderzoek, op mededingingsproblemen met een hoge maatschappelijke relevantie, en op samenwerking met collega-toezichthouders, omdat op die manier met dezelfde middelen meer van de directe beleidsdoelen en beoogde maatschappelijke effecten kunnen worden bereikt en zo ook de beoogde langetermijngevolgen meer in beeld komen.[24]

EBA merkt op dat haar beoordeling van de doelmatigheid van de uitvoering los moet worden gezien van de operationele, bedrijfsmatige doelmatigheid van het FTAC als toezichtorganisatie. EBA meldt dat die beoordeling buiten de scope van de verleende opdracht viel. EBA stelt echter dat, in algemene zin, op basis van het uitgevoerde evaluatieonderzoek wel kan worden geconstateerd dat de professionaliteit van het bureau hoog is, maar er sprake is van onvoldoende middelen en capaciteit om alle taken adequaat in te vullen.

Zowel EBA als het Ministerie van Economische Ontwikkeling[25] benadrukken dat de financiering van de FTAC een punt van aandacht is. EBA stelt dat FTAC een kleine organisatie is die mede door bezuinigingen met capaciteitsproblemen en met personele wisselingen kampt, waardoor het functioneren onder druk komt te staan. EBA beveelt daarom ten aanzien van de staf en het budget aan om het budget terug te brengen op het startbudget uit 2018, gecorrigeerd voor inflatie, en overeenkomstig te zorgen voor een stabiele omvang van de staf van, ten minste, 7,5 fte.

24 EBA 2024, p. 38
25 EBA 2024, p. 40 en Aanbiedingsbrief van de Minister van Economische Ontwikkeling aan de Staten van Curaçao. Staten van Curaçao, Zittingsjaar 23-24, no 01068

KERNFEITEN 5

5. KERNFEITEN

In dit hoofdstuk wordt een zeer beknopt overzicht gegeven van alle (overige) activiteiten van de FTAC in 2024

5.1 Werkzaamheden van de FTAC

De FTAC heeft in 2024 zes formele bestuursvergaderingen gehouden. Tijdens deze vergaderingen zijn onder meer het rapport met betrekking tot het Sectoronderzoek Levensmiddelen en de vijf boetebeschikkingen vastgesteld. Het totaal aan opgelegde boetes bedroeg iets meer dan NAf. 2 miljoen. Deze boetes vallen in 's-Landskas op het moment dat de boetebeschikkingen onherroepelijk zijn geworden.

De FTAC is op 5 februari 2024 op bestuurlijk niveau geïnterviewd door Economisch Bureau Amsterdam in het kader van de Evaluatie van de Landsverordening inzake concurrentie en de FTAC. Vervolgens heeft EBA op 8 februari 2025 een bespreking gehad met het ondersteunend bureau van de FTAC om verdere informatie te verkrijgen voor deze evaluatie.

De FTAC heeft conform hetgeen is vastgelegd in de beheersovereenkomst gedurende 2024 meermaals[26] regulier overleg gevoerd met de Minister van Economische Ontwikkeling. Op 25 oktober 2024 heeft de FTAC de bevindingen van het Sectoronderzoek Levensmiddelen gepresenteerd aan de Minister en enkele ambtenaren van het Ministerie van Economische Ontwikkeling. Tijdens deze bijeenkomst is ook de herbenoeming van de voorzitter door de Minister bekrachtigd.

De FTAC heeft in voorbereiding op de te sluiten samenwerkingsovereenkomst op 11 januari 2024 via Teams bestuurlijk overleg gevoerd met de AFTA. Tijdens de dienstreis naar Aruba van 12-14 maart 2024 heeft de ondertekening van deze samenwerkingsovereenkomst plaatsgevonden en is bestuurlijk overleg gevoerd over o.a. de nadere invulling van deze samenwerkingsovereenkomst. Op 15 april 2024 heeft wederom via Teams overleg plaatsgevonden op bestuurlijk niveau. Daarna zijn zowel op bestuurlijk niveau als op niveau van de directeuren meerdere contactmomenten geweest met de AFTA. Bijvoorbeeld tijdens de gezamenlijke cursus mededingingsrecht voor bestuurders van mededingingsautoriteiten en de dienstreis naar Nederland in oktober 2024.
De FTAC is van 4 tot en met 15 oktober 2024 op dienstreis geweest naar Nederland. Deze dienstreis stond in het teken van deelname aan het Jaarcongres mededingingsrecht in Amsterdam en werd gecombineerd met meerdere overleggen, o.a. met de voorzitter van de ACM en juristen die de FTAC regelmatig ondersteunen. Ook de AFTA was in die periode met een bestuurlijke delegatie in Nederland, waardoor ook met de AFTA kon worden gesproken.
Het in Nederland woonachtige bestuurslid van de FTAC heeft van 23-25 oktober 2024 Curaçao bezocht, onder meer voor bovengenoemd bestuurlijk overleg met de Minister van Economische Ontwikkeling, waarin de aanbieding van het rapport met de bevindingen van het Sectoronderzoek Levensmiddelen heeft plaatsgevonden.

5.2 Onderzoek en handhaving

Op het gebied van onderzoek en handhaving heeft de FTAC gedurende 2024 de onderstaande onderzoeken verricht. Voor een uitgebreidere beschrijving wordt hier volstaan met een verwijzing naar hoofdstuk 2 van dit jaarverslag.

Kartelzaken
- Koffie

Misbruik machtspositie
- Klacht misbruik machtspositie in de medische sector
- Signaal misbruik machtspositie in de telecommunicatiesector

Ontvangen concentratiemeldingen / onderzochte concentraties
- Fusie Klein Toerisme B.V. en Miss Ann Boat Trips B.V.
- Overname Breeze Adventures door Blue Finn Charters B.V.
- Verkrijging zeggenschap over Irie Adventures B.V. door Klein Toerisme B.V.
- Onderzoek naar niet gemelde concentratie in de sector van IT-dienstverlening
- Onderzoek naar niet gemelde joint-venture in de telecommunicatiesector

Markt- en sectoronderzoeken
- Sectoronderzoek naar de levensmiddelensector

Onderzoeken mogelijke overtreding medewerkingsplicht
- Vijf beschikkingen gericht aan verschillende supermarkten wegens niet voldoen aan informatieverzoeken van de FTAC
- Onderzoek naar twee natuurlijke personen wegens handelen in strijd met de medewerkingsplicht

Rechtszaken
- DCTA. Beschikking FTAC is na uitspraak in hoger beroep onherroepelijk geworden
- EY. In afwachting van uitspraak op door EY ingesteld hoger beroep. Verwacht eerste kwartaal 2025

Klacht
- De FTAC beschikt sinds 2018 over een Klachtenregeling. In 2024 heeft de FTAC, voor het eerst, een klacht ontvangen over haar optreden. De klacht heeft betrekking op de voortijdige sluiting van het kantoor van de FTAC op vrijdag 20 december 2024. De behandeling van deze klacht is overgedragen aan de onafhankelijke klachtenfunctionaris van de FTAC.

26 20 maart 2024; 25 juni 2024, 25 oktober 2024

> Samenwerking tussen de FTAC en de Nederlandse Mededingingsautoriteit ACM geëvalueerd en het bestaande samenwerkingsprotocol uit 2018 vernieuwd.

5.3 Inrichting van de FTAC en het ondersteunend bureau

De FTAC was net als in 2023 in 2024 voltallig met drie leden. Op 25 oktober 2025[27] heeft de formele herbenoeming van mevrouw Miroslava Wedervoort als voorzitter van de FTAC voor een tweede en laatste termijn[28] van vier jaar plaatsgevonden.

Een reeds geruime tijd bestaande vacature voor de positie van zaakbehandelaar binnen het ondersteunend bureau werd op de eerste werkdag van 2024 ingevuld. Helaas constateerde deze zaakbehandelaar al binnen zeer korte tijd dat deze functie niet was wat ze zocht en heeft de uitdiensttreding plaatsgevonden op 28 maart 2024. Ondersteund door een werving-en-selectiebureau is een andere geschikte kandidaat gevonden, welke op 1 september 2024 in dienst is getreden.

Ook heeft de FTAC na drie jaar, conform haar eigen beleid, afscheid genomen van Grant Thornton als accountant. En na een aanbestedingsprocedure Baker Tilly aangetrokken als nieuwe accountant.

5.4 Samenwerking

Op 13 maart 2024 is de samenwerking tussen de Aruba Fair Trade Authority (AFTA) en de FTAC geformaliseerd met de ondertekening van een Samenwerkingsovereenkomst door de voorzitters van beide organisaties, de heer Filomeno 'Roly' Sint Jago, voorzitter van de AFTA en de voorzitter van FTAC, mevrouw Miroslava Wedervoort.

27 https://ftac.cw/herbenoeming-voorzitter-ftac/
28 Conform artikel 2.2, vijfde lid, Landsverordening inzake concurrentie

De Fair Trade Authority Curaçao (FTAC) heeft sinds 2022 ondersteuning geboden aan de Aruba Fair Trade Authority (AFTA) bij hun implementatieproces en oprichting. Met het sluiten van deze samenwerkingsovereenkomst is deze samenwerking nu geformaliseerd.

In oktober 2024 is tijdens het werkbezoek van de voorzitter en bestuursleden aan Nederland op bestuurlijk niveau de samenwerking tussen de FTAC en de Nederlandse Mededingingsautoriteit ACM geëvalueerd en is het bestaande samenwerkingsprotocol uit 2018 vernieuwd. Het protocol bevat afspraken over het uitwisselen van informatie en kennis ten behoeve van de uitvoering van de wettelijke toezichtstaken door beide autoriteiten.
In het kader van de bestaande samenwerkingsovereenkomst heeft op 2 februari 2024 overleg plaatsgevonden tussen de FTAC en Fundashon pa Konsumidó (FpK). Gedurende het jaar waren meerdere formele overlegmomenten gepland maar deze zijn in onderlinge afstemming afgelast, o.a. vanwege beschikbaarheid van bestuursleden van zowel FpK als FTAC.

5.5 Voorlichting

De FTAC heeft in 2024 zes persberichten gepubliceerd op haar website. Ook is er één artikel gepubliceerd over het belang van medewerking voor effectief concurrentietoezicht. Ook is naar aanleiding van de bevoegdheden Nederlandse Autoriteit Consument en Markt om in haar hoedanigheid van consumentenautoriteit op te treden tegen misleidende kortingen een opiniërend artikel van één van de bestuursleden van de FTAC op de website geplaatst. Het artikel ging over 'Nepkortingen' en het nut van de introductie van een Consumenten Autoriteit op Curaçao onder de paraplu van de FTAC. Het artikel is na te lezen op de website van de FTAC.

De FTAC heeft op 8 mei 2024 voor bij de levensmiddelensector betrokken overheidsinstanties een casustafel georganiseerd. De casustafel was een vervolg op een eerdere casustafel waarin met vrijwel dezelfde partijen de aanpak en methodiek van de OECD Competition Assessment Toolkit zijn besproken. Tijdens deze tweede casustafel is een concept van het rapport naar aanleiding van het Sectoronderzoek Levensmiddelen met de aanwezigen besproken.

5.6 Opleidingen, cursussen en workshops

Twee medewerkers van de FTAC hebben een tweemaal drie dagen durende basiscursus mededingingsrecht verzorgd voor de directeur en medewerkers van de Aruba Fair Trade Authority.

Daarnaast heeft de FTAC ook in 2024 geïnvesteerd in de verdieping en verbreding van de kennis van de leden van de FTAC en de medewerkers van het ondersteunend bureau. De leden van de FTAC hebben samen met de leden van de AFTA deelgenomen aan een uitgebreide cursus mededingingsrecht voor bestuurders van mededingingsautoriteiten. De cursus was op maat gemaakt voor de leden van de FTAC en AFTA en werd verzorgd door een mededingingsexpert en de oprichtend partner van Lindebaum Advocaten Amsterdam, mr. Stefan Tuinenga.

De lokale bestuursleden en de directeur van de FTAC hebben van 11 tot 18 mei 2024 de Jaarlijkse conferentie van het International Competition Network bijgewoond. Deze werd ditmaal door de ICN samen met CADE, de Braziliaanse mededingingsautoriteit, georganiseerd en gehouden in Sauipe, Brazilië. Tijdens de conferentie zijn ervaringen uitgewisseld en is gediscussieerd over de laatste ontwikkelingen met betrekking tot de detectie van kartels, concentratietoezicht en misbruikzaken. Daarnaast waren speciale sessies gewijd aan nieuwe ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie en aan het onderwerp staatsbedrijven. De ICN had voor deze laatste sessie ook de OECD en UNCTAD uitgenodigd om deel te nemen.

Tijdens de dienstreis naar Nederland (4-15 oktober 2024) is door de bestuursleden en de directeur van FTAC deelgenomen aan het Jaarcongres mededingingsrecht in Amsterdam, gehouden op 10 oktober 2024. Tijdens de keynote speech van dit congres, gehouden door Professor Ariel Ezrachi, stond de rol van het mededingingsrecht bij het beschermen van de democratie centraal. Ook zijn de belangrijkste en opvallendste mededingingsrechtelijke uitspraken van het jaar 2024 gepresenteerd aan de aanwezigen. Ook waren er parallelsessies, onder andere over de economische highlights en concentratiecontrole. Tijdens deze dienstreis is tevens een bezoek gebracht aan de Nederlandse Autoriteit Consument en Markt. Tijdens dit bezoek zijn op bestuurlijk niveau besprekingen gevoerd met de voorzitter van de ACM. Bij deze gelegenheid is het hernieuwde samenwerkingsprotocol tussen de FTAC en de ACM ondertekend. Tevens is een presentatie van de Aruba Fair Trade Authority over mededingingstoezicht op Aruba bijgewoond. Ook is van de gelegenheid gebruikgemaakt om personen die de FTAC vanuit Nederland op specifieke dossiers en onderwerpen ondersteunen te ontmoeten en te spreken.

Een van de zaakbehandelaren van de FTAC heeft deelgenomen aan de ICN- kartelworkshop die plaatsvond van 2 tot en met 4 oktober in Mexico-Stad. De workshop richtte zich op de toekomst van de strijd tegen kartelafspraken. Ook werden de laatste trends in kartelhandhaving besproken en best practices uitgewisseld, onder andere op het gebied van collusie via algoritmes en clementieregelingen. Ook werden enkele trainingen aangeboden, bijvoorbeeld met betrekking tot invallen en verhoortechnieken.

Behalve aan de bovengenoemde congressen, seminars en workshops hebben medewerkers van de FTAC ook deelgenomen aan de volgende opleidingen en trainingen:
- EHBO-opleiding
- Kongreso di seguridad
- Basisopleiding mediation
- ACFE Conferentie

Ook hebben in 2024 twee teambuildingactiviteiten plaatsgevonden waaraan door de medewerkers van het ondersteunend bureau en de leden van de FTAC is deelgenomen.

5.7 Gerealiseerde actvititeiten n.a.v het jaarplan

PRIORITEITEN	UITGEVOERD	LOPEND / NIET UITGEVOERD
TOEZICHT OP NALEVING		
Verticale overeenkomsten		Exclusiviteit, adviesprijzen in verticale overeenkomsten en verticale prijsbinding. Onderzoek naar naleving onder importeurs, distributeurs en groothandelaren in de levensmiddelensector en horeca. De FTAC zal een leidraad (beleidsregel) voor ondernemers opstellen en publiceren. Dit onderwerp is verschoven naar 2025. Door signalen die de FTAC heeft ontvangen in 2024 is besloten om prioriteit te geven aan onderzoeken in de bancaire sector, de telecommunicatiesector en medische sector.
Tarieven makelaardij		Het onderzoek heeft tot doel het achterhalen hoeveel makelaarsbureaus er zijn op Curaçao en wat zij hanteren als makelaarstarief, het achterhalen of er een vastgoedvereniging actief is in de sector en zo ja, garanderen dat er vanuit de vereniging ook geen sprake is van prijsafspraken rondom de courtage. En tot slot consumenten er bewust van maken dat deze tarieven niet vast mogen liggen en de courtage dus altijd onderhandelbaar is. Dit onderwerp is verschoven naar 2025. Door signalen die de FTAC heeft ontvangen in 2024 is besloten om prioriteit te geven aan onderzoeken in de bancaire sector, de telecommunicatiesector en medische sector.
HANDHAVING		
EY	Beschikking ook in beroep overeind gebleven. EY heeft boetebedrag voldaan.	Hoger Beroep onder de rechter
DCTA	Beschikking ook in hoger beroep overeind gebleven. DCTA heeft boetebedrag niet voldoen. FTAC heeft een executoriale titel.	
Onderzoek naar mogelijk prijsafstemming kof(eprijzen	Sanctiebeschikkingen tegen 5 supermarkten wegens in strijd handelen met de medewerkingsplicht.	
MARKTONDERZOEK		
Levensmiddelensector	Sectorstudie gepubliceerd en aangeboden aan Minister van Economische Ontwikkeling	
ADVIES		
Wijziging Lvo inzake concurrentie		De FTAC heeft voorstellen gedaan aan MEO tbv de introductie van concentratietoezicht, consumentenautoriteit en een clementieregeling. De gesprekken met het ministerie zijn nog gaande.

Evaluatie vijf jaar FTAC en Lvic	Evaluatie uitgevoerd door EBA iov MEO. Rapport is naar de Staten en aanbevelingen worden door de FTAC vanaf 2025 geïmplementeerd.	
Verlenging beheersovereenkomst	Evaluatie uitgevoerd door SOAB eind 2024. Nieuwe overeenkomst wordt in 2025 ondertekend.	
VOORLICHTING		
Brochure en filmpje 'Samenwerken tussen concurrenten'	Brochure en voorlichtingsfilm zijn afgerond. Worden in 2025 gepubliceerd op website FTAC.	
Voorlichting Chinese ondernemers		I.h.k.v. het levensmiddelenonderzoek en koffieprijzen zijn een aantal individuele ondernemers uit de Chinese business community gesproken en is er voorlichting over de FTAC en de landsverordening gegeven. Een algemene voorlichtingscampagne is verschoven naar 2025.
Voorlichting digitaal ondernemen	Er is een verslag van de bevindingen van het seminar georganiseerd door de FTAC. Er zijn ook gesprekken geweest met de FINTECH-sector. Daaruit zijn signalen naar voren gekomen die de FTAC ex officio aan het onderzoeken is.	
Update en bijhouden van de website en social media	Ongoing	
SAMENWERKING		
AFTA	Samenwerkingsprotocol afgesloten, 3x overlegmomenten tussen besturen en 2 medewerkers van FTAC hebben de basistraining mededingingsrecht aan het personeel van AFTA verzorgd.	
ACM	Samenwerkingsprotocol afgesloten, bezoek gebracht aan ACM	
RAC	2x overlegmomenten en advies gegeven op rapport aangaande benzinepomphouders.	
FpK	2x overlegmomenten.	
MEO	2x ambtelijk overleg en 2x overleg met Minister.	
Internationale conferenties	Deelname Jaarlijkse ICN congres, Jaarlijkse ICN Kartelwerkgroep en Mededingingscongres.	
Nieuwe samenwerkingsovereenkomsten		FTAC was voornemens om met FIU, Politie, Douane, RST en OM nieuwe overeenkomsten af te sluiten. Dit is niet gelukt in 2024
Overige	Presentatie van Wessel Geurse en over zijn onderzoek aan FTAC, kennismakingsgesprek met VDC.	
INTERNE ORGANISATIE		
Werving	FTAC had 2 vacatures voor onderzoekers. Er zijn twee wervingscampagnes geweest. Het is gelukt om 1 vacature te vervullen.	

FINANCIEEL VERSLAG 6

6.1 Balans per 31 december 2024

ACTIVA		31 december 2024		31 december 2023
Vaste activa	1			
Immateriële vaste activa				
Vooruitbetaalde activa		94.406		-
			94.406	-
Materiële vaste activa				
Computers en hardware		28.972	1.431	
Inventaris		2.520	2.520	
Vooruitbetaalde activa		-	24.810	
			31.492	28.761
Financiële vaste activa				
Overige vorderingen		10.250	10.250	
			10.250	10.250
Vlottende activa	2			
Vorderingen				
Overige vorderingen		99.621	14.940	
			99.621	14.940
Liquide middelen	3		706.196	890.018
TOTAAL ACTIVAZIJDE			**941.965**	**943.969**

PASSIVA		31 december 2024		31 december 2023
Eigen vermogen	4			
Algemene reserve		92.163	75.100	
Bestemmingsfonds		249.966	249.966	
			342.129	325.066
Langlopende schulden	5			
Jubileum voorziening		12.651	6.089	
			12.651	6.089
Kortlopende schulden	6			
Af te dragen ontvangen boetes/dwangsommen		505.267	436.667	
Schulden aan kredietinstellingen		-	3.508	
Handelscrediteuren		5.869	13.161	
Overige schulden		76.049	159.478	
			587.185	612.814
TOTAAL PASSIVAZIJDE			**941.965**	**943.969**

6.2 Staat van baten en lasten 2024

	Referentie		2024	2023
Baten	7	1.715.000	2.085.970	
Baten			1.715.000	2.085.970
Lonen en salarissen	8	844.504	1.013.707	
Sociale lasten	9	125.433	139.026	
Pensioenlasten	10	81.566	73.027	
Afschrijvingen materiële vaste activa	11	14.671	8.129	
Overige personeelskosten	12	170.226	152.137	
Huisvestingskosten	13	184.409	205.600	
Kantoorkosten	14	43.929	44.357	
Algemene kosten	15	233.200	200.021	
Lasten			1.697.937	1.836.004
RESULTAAT			**17.063**	**249.966**

Bestemming saldo van baten en lasten		
Toevoeging/onttrekking aan:		
Algemene reserve	17.063	-
Bestemmingsfonds	-	249.966
	17.063	**249.966**

6.3 Toelichting op de jaarrekening

6.3.1 Algemene toelichting

Activiteiten
- De Fair Trade Authority Curaçao (FTAC) is opgericht bij Landsverordening inzake concurrentie van 29 maart 2016 (de "Landsverordening"). Op 1 april 2017 zijn de drie leden van de FTAC benoemd. Vanaf 1 april 2017 kon de FTAC derhalve financiële verplichtingen aangaan. 1 April 2017 is daarom de startdatum van de financiële verslaglegging van de FTAC.
- De FTAC is een zelfstandig bestuursorgaan en een openbare rechtspersoon die haar wettelijke taken autonoom verricht.
- De FTAC is feitelijk gevestigd op Pietermaai 6, te Willemstad, Curaçao.

Continuïteit
De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de FTAC.

Stelselwijzigingen
Er hebben geen stelselwijzigingen plaatsgevonden.

Schattingen
Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de FTAC zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Er hebben geen schattingswijzigingen plaatsgevonden.

6.3.2 Algemene grondslagen

Algemeen
Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2024, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2024.
De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar
De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Vreemde valuta
Functionele valuta
De posten in de jaarrekening worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de economische omgeving waarin de onderneming haar bedrijfsactiviteiten voornamelijk uitoefent (de functionele valuta).

De jaarrekening is opgesteld in Antilliaanse Guldens; dit is zowel de functionele als de presentatievaluta.

Transacties, vorderingen en schulden
Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend in de functionele valuta tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten. Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum.

Leasing
Bij de FTAC kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de FTAC ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de staat van baten en lasten over de looptijd van het contract.

6.3.3 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Immateriele vaste activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. Er wordt rekening gehouden met bijzondere waardeverminderingen. Dit is het geval als de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde ervan.

Materiele vaste activa
Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, vermeerderd met direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gebaseerd op de verwachte economische levensduur en bijzondere waardeverminderingen. Bij de bepaling van de afschrijvingen wordt rekening gehouden met een eventuele restwaarde.

Financiëe vaste activa
Overige vorderingen
De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten waarborgsommen. Deze vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde inclusief transactiekosten. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke in het algemeen gelijk is aan de nominale waarde. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Vorderingen
Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen
Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden
Kortlopende schulden, betreffen schulden die binnen 12 maanden na balansdatum kunnen worden opgeëist en worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Langlopende schulden
Langlopende schulden betreffen verplichtingen met een resterende looptijd van meer dan twaalf maanden na balansdatum. Deze schulden worden opgenomen tegen reële waarde.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij de tijdswaarde van geld niet materieel is. Als de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is, wordt de voorziening tegen nominale waarde gewaardeerd.

Wanneer het de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Jubileumvoorzieningen
De FTAC vormt een voorziening voor jubileumuitkeringen. Deze voorziening heeft betrekking op een eenmalige uitkering aan werknemers als erkenning voor hun langdurige dienstverband. De jubileumuitkering wordt toegekend bij het bereiken van een vooraf vastgesteld aantal dienstjaren.

Boeten en dwangsommen
Ingevolge artikel 7.14, eerste lid van de Landsverordening inzake concurrentie dienen opgelegde boetes door partijen worden betaald aan de FTAC binnen dertien weken nadat de beschikking waarbij de bestuurlijke boete is opgelegd, bekend is gemaakt. Conform artikel 7.6, vierde lid van de Landsverordening inzake concurrentie voor zover een bestuurlijke sanctie verplicht tot betaling van een geldsom, komt deze geldsom toe aan de algemene middelen. Geinde boetebedragen worden door de FTAC op een daarvoor bestemde bankrekening gestort.

Wanneer alle rechtsmiddelen zijn uitgeput en in het voordeel van FTAC is beslist, worden de ontvangen gelden aan het Land overgedragen via het Ministerie van Economische Ontwikkeling. In het geval een beslissing in het nadeel van de FTAC valt, is er sprake van een terugbetalingsverplichting en zal de FTAC het ontvangen boetebedrag terugbetalen aan de betreffende partij. Een vordering uit hoofde van een opgelegde bestuurlijke sanctie wordt pas opgenomen in de jaarrekening wanneer de beschikking van de FTAC onherroepelijk is geworden en die in het voordeel van FTAC is.

6.3.4 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de ontvangen overheidsbijdragen en de kosten en andere lasten over het jaar.

Lasten
De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Personele kosten
Lasten uit hoofde van personeelsbeloningen
De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de vennootschap. Voor de beloningen met opbouw van rechten, sabbatical leave, winstdelingen en bonussen worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding ten gevolge van winstdelingen en bonusbetalingen worden verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen kan worden gemaakt. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levensloopregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd.

Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-verliesrekening gebracht.

Pensioenen
FTAC heeft haar pensioenregeling ondergebracht bij het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC, voorheen APNA). Deze pensioenvoorziening vormt onderdeel van de pensioenregeling waarin diverse werkgevers participeren. In deze regeling worden de pensioenaanspraak van de werknemers afgedekt. De pensioenregeling betreft een middelloonregeling.

Bij een toegezegde bijdrageregeling worden vastgestelde premies betaald aan een (bedrijfstak) pensioenfonds of verzekeringsmaatschappij. Bij deze pensioenregeling heeft de groep geen wettelijke of feitelijke verplichtingen om aanvullende premies te betalen indien het fonds of de maatschappij onvoldoende middelen heeft om huidige of toekomstige pensioenen te betalen. Dit wordt gecorrigeerd door de verhoging van de toekomstige premies.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door de pensioenuitvoerder of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds bedroeg eind 2023 107.9%. Eind 2022 was de dekkingsgraad 103.7%. Voor de dekkingsgraad van 2024 zijn op dit moment nog geen officiële cijfers gepubliceerd.

Afschrijvingen op materiële vaste activa
Materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Overheidsbijdragen
Overheidsbijdragen worden als bate verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen.

Overheidsbijdragen met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Financiële baten en lasten
Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Overige bedrijfskosten
De kosten worden met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering toegerekend aan het jaar waar ze betrekking op hebben.

6.4 Toelichting op de balans

ACTIVA[1]

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA HET VERLOOP VAN DE IMMATERIËLE VASTE ACTIVA WORDT ALS VOLGT WEERGEGEVEN:	Vooruitbetaalde activa
Investeringen	94.406
Afschrijvingen	-
Mutaties 2024	94.406
Aanschaf waarde	94.406
Cumulatieve afschrijvingen	-
Boekwaarde per 31-12-2024	**94.406**

Afschrijvingspercentage Software: 20%. Restwaardepercentage: nihil
In overleg met MEO is in het verslagjaar een zaaksysteem aangeschaft ter ondersteuning van de bedrijfsvoering. De aanschafwaarde van het systeem bedraagt ANG 94,406. De afschrijvingskosten van het systeem zullen gedurende de economische levensduur geleidelijk worden onttrokken aan het daartoe ingerichte bestemmingsfonds.

MATERIËLE VASTE ACTIVA HET VERLOOP VAN DE MATERIËLE VASTE ACTIVA WORDT ALS VOLGT WEERGEGEVEN:	Computers en hardware	Inventaris	Vooruitbetaalde activa	Totaal
Aanschafwaarde	141.252	25.208	24.810	191.270
Cumulatieve afschrijvingen	-139.821	-22.688	-	-162.509
Boekwaarde per 1 januari 2024	**1.431**	**2.520**	**24.810**	**28.761**
Investeringen	42,212	-	-24.810	17.402
Afschrijvingen	-14.671	-	-	-14.671
Mutaties 2024	27.541	-	-24.810	2.731
Aanschafwaarde	183.464	25.208	-	208.672
Cumulatieve afschrijvingen	-154.492	-22.688	-	-177.180
Boekwaarde per 31 december 2024	**28.972**	**2.520**	**-**	**31.492**

Afschrijvingspercentage computers en hardware: 33%. Restwaardepercentage: nihil
Afschrijvingspercentage inventaris: 20%. Restwaardepercentage: 10%

FINANCIËLE VASTE ACTIVA	Per 31 december 2024	Per 31 december 2023
Overige vorderingen	10.250	10.250

De overige vorderingen (waarborgsommen) betreffen deposito's huur en water-en elektra voorzieningen.

VLOTTENDE ACTIVA

[2] OVERIGE VORDERINGEN	Per 31 december 2024	Per 31 december 2023
Te ontvangen bedrage MEO	-	-
Te ontvangen bedragen	24.073	901
Vooruitbetaalde bedragen	2.258	14.039
Dwangsommen en boetes	68.600	-
Overige vorderingen	4.690	-
TOTAAL	**99.621**	**14.940**

Per 31 december 2024 bestaat een vordering op het Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC) als gevolg van te veel betaalde pensioenafdrachten. Daarnaast omvatten de te ontvangen bedragen een eenmalige vergoeding per personeelslid, toegekend door de regering van Curaçao aan diverse instellingen, stichtingen en federaties welke door de regering aan FTAC wordt gecompenseerd. De vooruitbetaalde bedragen betreffen de fondsen die beschikbaar worden gesteld ter betaling van de maandelijkse salarissen. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

[3] LIQUIDE MIDDELEN	Per 31 december 2024	Per 31 december 2023
Maduro & Curiel's Bank rekening courant 1	269.499	890.018
Maduro & Curiel's Bank rekening courant 2	436.697	-
	706.196	890.018

Een totaalbedrag van ANG 436,667 inzake gelden ontvangen uithoofde van boetes is niet ter vrije besteding door FTAC. Dit bedrag staat op rekening 2 gereserveerd. Per juli 2024 heeft FTAC een tweede rekening-courant geopend, speciaal voor het overmaken van boetes en dwangsommen.

PASSIVA

[4] EIGEN VERMOGEN	1 januari 2024	Resultaat	31 december 2024
Algemene reserve	75.100	17.063	93.163
Bestemmingsreserve	249.966	-	249.966
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	**325.066**	**17.063**	**342.129**

De FTAC kan een financiële reserve aanleggen van ten hoogste 5% van de begroting van het voorgaande jaar. De algemene reserve overschrijdt deze norm, maar de overschrijding is beperkt van omvang en wordt als niet-materieel beschouwd voor de financiële verslaggeving

Bestemmingsfonds

Voor het restant van het overschot van het subsidiebedrag van het boekjaar 2023 is op verzoek van MEO een bestemmingsfonds gevormd. Nadere voorwaarden met betrekking tot de aanwending en duur van dit fonds zullen nog nader worden bepaald en gecommuniceerd worden door MEO.

[5] LANGLOPENDE SCHULDEN	1 januari 2024	Per 31 december 2024
Jubileumvoorzieningen	6.089	
Dotatie		6.562
Totaal jubileumvoorziening		**12.651**

De jubileumvoorzieningen zijn gewaardeerd tegen de contante waarde van de beste schatting van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.
Loonstijging per jaar 2.00%
Disconteringsrente 4.0%
Pensioenleeftijd 65
Blijfkans inclusief veronderstelde sterfte 6%

[6] KORTLOPENDE SCHULDEN	1 januari 2024	Per 31 december 2024
Af te dragen ontvangen boetes en dwangsommen aan het land	436.667	
Opgelegde sancties		68.600
Wettelijke rente		-
Afgedragen dwangsom en sancties		-
Totaal openstaande sancties		505.267

De post af te dragen boetes en dwangsommen betreft gelden die FTAC heeft ontvangen of nog moet ontvangen van organisaties aan welke ze boetes en dwangsommen heeft opgelegd. FTAC draagt deze gelden af wanneer de rechtsmiddelen van deze partijen zijn uitgeput en de bedragen definitief ten behoeve van FTAC c.q. het land vloeien.

SCHULDEN AAN KREDIETINSTELLINGEN	Per 31 december 2024	Per 31 december 2023
MCB Visa Credit Card	-	3.510

HANDELSCREDITEUREN	Per 31 december 2024	Per 31 december 2023
Crediteuren	5.869	13.161

OVERIGE SCHULDEN	Per 31 december 2024	Per 31 december 2023
Af te dragen pensioenpremies	–	3.899
Nog te betalen accountantskosten	6.940	23.784
Reservering vakantiegeld	29.475	24.035
Reservering vakantiedagen	30.184	27.395
Reservering personeel gratificatie	9.450	-
Te betalen indexering	–	80.365
TOTAAL	**76.049**	**159.478**

De reservering personeel gratificatie omvat een te betalen bedrag van een eenmalige vergoeding van ANG 1.000 bruto per personeelslid, inclusief sociale premies. Deze vergoeding is toegekend door de regering van Curaçao aan diverse instellingen, stichtingen en federaties. Het bedrag wordt door de regering van Curaçao gecompenseerd aan FTAC.
Alle kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan. De overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan 1 jaar.

NIET IN BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Per 31 december 2024

Juridische claims

Wegens de aard van de activiteiten van FTAC is FTAC verzeild in verschillende juridische procedures. Hoewel de afloop van deze geschillen niet met zekerheid kan worden voorspeld, wordt – mede op grond van ingewonnen juridisch advies – aangenomen dat deze geen nadelige invloed van betekenis zal hebben op de financiële positie. Voor nadere toelichting omtrent deze gevolgen verwijzen wij naar de toelichting inzake boetes en dwangsommen.

Door FTAC opgelegde dwangsommen en boetes

Per jaareinde heeft FTAC de volgende lopende boetes en dwangsommen waarvoor FTAC maatregelen heeft opgelegd. De onderstaande tabel toont de status van elke maatregel. Alleen wanneer alle rechtsmiddelen zijn uitgeput en het uiteindelijke beroep in het voordeel van FTAC is beslist, zullen de ontvangen gelden aan het Land worden overgedragen. In december 2024 heeft de FTAC vijf boetes uitgegeven aan supermarkten voor een totaalbedrag van ANG 2.020.000.

OVERZICHT STATUS OPGELEGDE BESTUURLIJKE SANCTIES

TEGEN	DCTA	EY
Datum	29 Juli 2021	15 Juni 2021
Bezwaar ingesteld Ja/Nee	Nee	Nee
Bezwaar toegekend Ja/Nee	Nvt	Nvt
Beroep ingesteld Ja/Nee	Ja	Ja
Beroep gewonnen FTAC Ja/Nee	Ja	Ja
Hoger beroep ingesteld Ja/Nee	Ja	Ja
Hoger beroep gewonnen FTAC Ja/Nee	Ja	Ja
Hoogte boete	68.600	400.000
Wettelijke rente	-	36.667
Betaald Ja/Nee	Nee	Ja
Afgedragen aan Land Ja/Nee	Nee*	Ja**

**De boete is opgelegd maar de betaling is nog niet ontvangen. Hierdoor heeft de afdracht aan de Landskas nog niet plaatsgevonden.*
***De afdracht aan de Landkas heeft plaatsgevonden op 25 april 2025.*

VOORWAARDELIJKE VERPLICHTINGEN EN BELANGRIJKE FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

Huurverplichtingen

De organisatie heeft een huurcontract afgesloten voor de huur van het pand op de locatie Pietermaai 6 te Curaçao. De huurverplichting bedraagt ANG 120,840 per jaar. Het huurcontract loopt van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2024. De onderneming heeft een huurcontract afgesloten voor de huur van printer. De huurverplichting bedraagt ANG. 4,452 per jaar. Het huurcontract loopt van 19 juli 2021 tot en met 19 juli 2024.

Ultimo boekjaar zijn de verplichtingen uit hoofde van de operationele leases als volgt gespecificeerd:

	Per 31 december 2024
Binnen één jaar	120.840
Tussen één en vijf jaar	–
TOTAAL	**120.840**

6.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

[7] BATEN	2024	2023
Bijdragen MEO	1.715.000	1.811.530
Vrijval verrekening overschot MEO	–	274.440
TOTAAL	**1.715.000**	**2.085.970**
TOEGEKEND BUDGET	**1.715.000**	**1.811.530**

De FTAC heeft op 10 maart 2025 een officieel bericht van MEO ontvangen met betrekking tot de goedkeuring van het budget voor het jaar 2024. In deze berichtgeving is de FTAC geïnformeerd dat het voornemen van MEO was om de ingediende begroting (ad. ANG 1,761,902) van de FTAC goed te keuren. Als gevolg van een administratieve omissie van de overheid, heeft MEO in maart 2025 alsnog besloten om de begroting bij te stellen naar 1,715,000.

Op basis van beheersovereenkomst met MEO is de algemene reserve gemaximeerd op 5% van het geautoriseerde budget van voorgaand jaar (ANG 1,811,530).

[8] LONEN EN SALARISSEN	2024	2023
Bruto lonen en salarissen	782.416	865.368
Eenmalige gratificaties	12.383	–
Overige gratificaties	6.562	110.402
Vakantietoeslag	43.143	37.937
TOTAAL	**844.504**	**1.013.707**

Per 21 december 2022 is de Landsverordening Normering Topinkomens Curaçao (P.B. 2022, no. 133), hierna LNT, in werking getreden. Deze landsverordening bevat onder meer een bepaling inzake de openbare verantwoordingsplicht. Op basis daarvan dienen bij ministeriële regeling nadere regels te worden vastgesteld waarin wordt bepaald welke specifieke gegevens openbaar moeten worden gemaakt. Deze nadere regelingen zijn echter op dit moment nog niet vastgesteld. Zodra deze regelgeving is afgerond, zal de FTAC de desbetreffende gegevens conform de voorschriften rapporteren. Voor wat betreft de bezoldiging van de topfunctionarissen binnen de FTAC kunnen wij bevestigen dat deze binnen de in de LNT gestelde norm blijft.

[9] SOCIALE LASTEN	2024	2023
Premies AOV/AWW	55.768	60.550
Premies AVBZ	3.990	4.122
Premies BVZ	63.533	70.752
Premies ZV/OV	2.782	3.282
Cessantia bijdrage	-640	320
TOTAAL	**125.433**	**139.026**

De bezetting van de FTAC-bureau bedroeg aan het eind van 2024 is 6.8 FTE (2023: 6.8 FTE). Het bestuur van de FTAC bestond in 2024 uit 3 leden (2023: 3 leden) en vormde gezamenlijk 0.8 FTE (2023: 0.8 FTE), wat resulteerde in een totaal van 7.6 FTE.

[10] PENSIOENLASTEN	2024	2023
Pensioenpremie personeel	81.566	73.027
TOTAAL	**81.566**	**73.027**

[11] AFSCHRIJVINGEN MATERIËLE VASTE ACTIVA	2024	2023
Computers en hardware	14.671	7.746
Inventaris	–	383
TOTAAL	**14.671**	**8.129**

[12] OVERIGE PERSONEELSKOSTEN	2024	2023
Training-en opleidingskosten	15.845	11,856
Wervingskosten	15.057	10.412
Reiskosten vergoeding	65.860	29.660
Vervoer	19.869	14.918
Verzekering personeel	12.952	11.222
Inhuur personeel van derden	10.319	9.895
Overige personeelskosten	11.030	8.364
Representatie en voorlichting	15.490	49.911
Vergaderkosten en presentiegeld	3.168	5.899
Vertalings- en vertolkingskosten	636	-
TOTAAL	**170.226**	**152.137**

[13] HUISVESTINGSKOSTEN	2024	2023
Huur onroerend goed	120.840	120.840
Huur kantooruitrusting	4.452	4.452
Onderhoud onroerend goed	6.723	6.302
Onderhoud roerend goed	26.591	37.875
Water en elektra	21.025	25.624
Verzekering onroerend goed	1.364	1.364
Kantoorapparatuur	3.413	9.143
TOTAAL	**184.409**	**205.600**

[14] KANTOORKOSTEN	2024	2023
Telecommunicatie	25.286	18.425
Publieke voorlichting	10.021	19.076
Kantoorbenodigheden	4.844	4.028
Portokosten	2.424	1.673
Contributies en abonnementen	1.353	1.155
TOTAAL	**43.929**	**44.357**

[15] ALGEMENE KOSTEN	2024	2023
Advieskosten	142.654	102.921
Accountantskosten	42.042	55.385
Overige kantoor exploitatiekosten	45.883	38.615
Overige algemene kosten	2.619	3.100
TOTAAL	**233.200**	**200.021**

6.6 Afsluitende opmerkingen en ondertekening

Gebeurtenissen na balansdatum
Met ingang van het jaar 2025 is een nieuwe beheersovereenkomst gesloten tussen de FTAC en MEO. Deze overeenkomst heeft een looptijd van vier jaar, van 2025 tot en met 2028.

Per 31 maart 2025 de Caribische Gulden (XCG) is geïntroduceerd als de nieuwe officiële munteenheid voor de landen Curaçao en Sint Maarten.

Willemstad, 20 juni 2025
Fair Trade Authority Curaçao

drs. Jeannie A.G. Fabian,
Directeur

Het bestuur,

Miroslava I. Wedervoort, MSM
Voorzitter van FTAC

dr. mr. Gerard J.C.M. Bakker
Lid van FTAC

dr. Miriëla G.L. Carolina
Lid van FTAC en tevens plv. Voorzitter

6.7 Overige gegevens

Winstbestemming
De FTAC is bij Landsverordening inzake concurrentie van 29 maart 2016 opgericht en heeft op deze basis geen statuten. In de Landsverordening inzake concurrentie is bepaald dat geïnde dwangsommen en bestuurlijke boetes terugvloeien in de algemene middelen van het Land Curaçao.

Voor het overige is er in de Landsverordening inzake concurrentie geen regeling opgenomen inzake winstbestemming.
De FTAC kan een financiële reserve aanleggen van ten hoogste 5% van de begroting van het voorgaande jaar.

6.8 Analyse t.o.v. het budget

	2024 Werkelijk	2024 Budget	Mutatie	Mutatie (in %)
Baten	1.715.000	1.715.000	–	–
Lasten				
Lonen en salarissen	844.504	887.762	-43.258	-5%
Sociale lasten	125.433	169.000	-43.567	-26%
Pensioenlasten	81.566	104.520	-22.954	-22%
Overige personeelskosten	170.226	154.330	15.896	10%
Huisvestingskosten	184.409	207.067	-22.658	-11%
Kantoorkosten	43.929	59.463	-15.534	-26%
Algemene kosten	233.200	179.761	53.439	30%
Afschrijvingskosten*	14.671	–	-14.671	-
Som der lasten	**1.697.938**	**1.761.903**	**-78.637**	**-**
RESULTAAT	**17.603**	**-46.903**		

**afschrijvingskosten worden niet meegenomen in de begroting.*

Toelichting op de verschillen in bovenstaande tabel
De FTAC baseerde zich voor het begrotingsjaar 2024 op een ingediend budget van ANG 1.761.902. Op 10 maart 2025 ontving de FTAC een officieel bericht van het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) betreffende de definitieve goedkeuring van het budget. In deze mededeling werd bevestigd dat, hoewel MEO aanvankelijk voornemens was de volledige ingediende begroting goed te keuren, het bedrag uiteindelijk is aangepast naar ANG 1.715.000. Deze aanpassing was het gevolg van een administratieve omissie aan de zijde van de overheid.
Ondanks overschrijdingen binnen de posten overige personeelskosten en algemene kosten, sluit het boekjaar af met een positief resultaat, berekend exclusief afschrijvingen. Het positieve resultaat is voornamelijk toe te schrijven aan gerealiseerde besparingen binnen de posten lonen, sociale lasten, pensioenlasten, huisvestingskosten en kantoorkosten.

Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten
De gerealiseerde kosten bleven onder het begrote niveau, voornamelijk als gevolg van het niet invullen van meerdere functies gedurende een groot deel van het jaar. Dit resulteerde ook in lagere sociale lasten en pensioenlasten.

Overige personeelskosten
De overige personeelskosten zijn hoger dan het budget, met name door extra uitgaven aan werving van personeel en reis- en verblijfkosten.

Huisvestingskosten
De huisvestingskosten waren lager dan het budget door besparingen op nutsvoorzieningen, kantoorinrichting en kantoorapparatuur.

Kantoorkosten
De kantoorkosten waren lager dan begroot door besparingen op posten zoals telecommunicatie en porto- en vrachtkosten.

Algemene kosten
De overschrijding van het budget over 2024 wordt veroorzaakt door hogere advieskosten en accountantskosten. Externe advieskosten, zoals die van advocaten en economische consultants, worden doorgaans gemaakt in een gevorderde fase van de onderzoeken.

6.9 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

bakertilly

Snipweg 30
Willemstad
Curaçao

T: +5999 736 6300

mail@bakertillycuracao.com
www.bakertilly.cw

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de directie van Fair Trade Authority Curaçao

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Fair Trade Authority Curaçao gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Fair Trade Authority Curaçao per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek van Curaçao, de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving voor kleine rechtspersonen (RJk), artikel 2.23 van de Landsverordening inzake concurrentie (AB 2016, no. 16) en artikel 10 van de beheersovereenkomst 2024-2027 tussen het Ministerie van Economische Ontwikkeling en Fair Trade Authority Curaçao.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de staat van baten en lasten over 2024;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met de Internationale Controlestandaarden (ISA's). Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Fair Trade Authority Curaçao zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij Assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

ACCOUNTANCY•ADVISORY

NC Audit & Advisory B.V. trading as Baker Tilly is an independent member of Baker Tilly International. Baker Tilly International Limited is an English company. Baker Tilly International provides no professional services to clients. Each member firm is a separate and independent legal entity, and each describes itself as such. NC Audit & Advisory B.V. is not Baker Tilly International's agent and does not have the authority to bind Baker Tilly International or act on Baker Tilly International's behalf. None of Baker Tilly International, NC Audit & Advisory B.V., nor any of the other member firms of Baker Tilly International has any liability for each other's acts or omissions. The name Baker Tilly and its associated logo is used under license from Baker Tilly International Limited.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen bestuursverslag

Het jaarverslag omvat een bestuursverslag, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat het bestuursverslag:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist voor het bestuursverslag

Wij hebben het bestuursverslag gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of het bestuursverslag materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de Internationale Controlestandaard (ISA 720).

Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag.

Verklaring betreffende de overige bij of krachtens de wet of regelgeving gestelde eisen

Op grond van artikel 10 van de Landsverordening normering topinkomens Curaçao dienen de bezoldigingen toegelicht te worden in de jaarrekening. Artikel 10 verwijst naar een ministeriële regeling met algemene werking die nader zal bepalen welke gegevens toegelicht dienen te worden. Door het ontbreken van de ministeriële regeling is het niet duidelijk welke gegevens toegelicht dienen te worden en heeft Fair Trade Authority Curaçao in afwachting hiervan geen nadere toelichting opgenomen.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en het bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek van Curaçao en in Nederland algemeen aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving voor kleine rechtspersonen (RJk), artikel 2.23 van de Landsverordening inzake concurrentie (AB 2016, no. 16) en artikel 10 van de beheersovereenkomst 2024-2027 tussen het Ministerie van Economische Ontwikkeling en Fair Trade Authority Curaçao. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of Fair Trade Authority Curaçao in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten.
Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om Fair Trade Authority Curaçao te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of Fair Trade Authority Curaçao haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van Fair Trade Authority Curaçao.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Internationale Controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van Fair Trade Authority Curaçao;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.
  Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Curaçao, 20 Juni 2025

Baker Tilly

Origineel getekend door ***D.A. Heymans RA***

COLOFON:

Juni 2025 © Fair Trade Authority Curaçao
Design & layout: Passaat Communicatie & Design
Foto pag 5 Kanishk Agarwal on Unsplash
Foto pag 7 M.T. ElGassier on Unsplash

Fair Trade Authority
Curaçao

Fair Trade Authority

Pietermaai 6, Punda, Curaçao
Telefoon: +5999 461 0067
Email: info@ftac.cw
Website: www.ftac.cw

Dit jaarverslag is een uitgave van de Fair Trade Autority Curaçao [FTAC].
FTAC houdt toezicht op de regels van de Landsverordering inzake concurrentie.
De FTAC is een zelfstandige en onafhankelijke toezichthouder.